

САНКЦИЈА ПОВЕРНЯДСТВУ
БЕЛГРАД
СЧ
САНКЦИЈА
1924.

ОТАЦБИЋИНА

Главни Орган
Српске Националне Амадије

УРЕДНИШТВО и АДМИНИСТРАЦИЈА
Краља Милана 69 — Телефон 35-75

Број 2. — Година I

ДИРЕКТОР
ДРАГ. С. ПАНТОВИЋ

ИЗЛАЗИ ДВА ПУТ МЕСЕЧНО
БРОЈ 3 ДИНАРА

Београд, 20. марта 1924.

ЊЕНО ВЕЛИЧАНСТВО КРАЉИЦА МАРИЈА
СА Њ. В. НАСЛЕДНИКОМ ПРЕСТОЛА ПЕТРОМ

Културно
наслеђе
Србије

Наследник Престола Петар

Дан рођења Наследника Престола, јесте, без сваке сумње, један од најзначајнијих датума у консолидовању нашег државног јединства.

Рођењем Наследника Престола, многа државно-правна питања скинути су са дневног реда. Онемогућена је подземна радња свих антидрушавних елемената и непријатеља монархистичког система, које штобож брига за општанак и најредак Отаџбине, нагони да пропагирају и пледирају за други облик владавине.

Све наде црно-жутих, о некаквој „мирольубивој републици“ под председништвом највећег европског демагога и мегаломана Стевише Радића, бачене су у запећак.

Свима Турцима месец је помрачао, 6. септембра пр. год. — када се родио унук Петра Великог, син Јуначког Краља Александра, а постомак Славног Карађорђа, — као оно 1804 у предсказивању у буни на дахије, и сунце је синуло јасније но икада, објављујући радосну вешт целом Српском Народу и пријатељима, да се је родио Див, у чијим жилама буја крв славних Карађорђевића.

Сви су се радовали срећи свога Намученог и Јуначког Краља, са киме су заједно ишли из борбе у борбу из окршаја у окршај из победе у победу. Радовали су се срећи онога Краља, који је заједно са Српским Народом пренео крст преко српске Голготе, — Арбаније — прешао сиња мора, и као крсташ орао кренуо се са својим орлићима преко Кајмакчалана, Доброг Поља, Скобља и Београда, долетео до обала плавога Јадрана и снежнога Триглава, раскинуо ројске ланце свој браћи и донео слободу, онда, када су сви непријатељи мислили, да је Српски Народ уништен, и почели стварати некакву Југославију у оквиру Хабзбуршке Монархије.

Зато радост узвишених и Срећних Родитеља није била само њихова већ целог Српског Народа и свих пријатеља Династије. У знак своје милости и велике љубави, Српски Народ из свих крајева, од колибе до палате, надметао се, ко ће срдачији, искренији и лепши поклон учинити своме Љубимцу.

Најразноврснији поклони, почев од гла-вице белог лука (ради урока), скромне по-војнице и шумадијских опанчића, до скрутоцених и уметничких објеката, преаплатили су канцеларије Управе Двора.

Књижевници и песници отварали су своје душе, посвећивали своја осећања своме будућем чувару Отаџбине, који треба да наследи свога Узвишеног, Племеништог и Јуначног Оца, као носиоц имена Свога Славног Великог Деде Петра I.

Од свих тих посвета несумњиво је до сада једна од најуспелијих, песма Никца од Ровина, коју је сам у дворској књизи овако записао:

Расши нама, пиле од сокола,
У инијезду српских вишезова!
Расши бујај и крила развијај
Бој ши дао лике и одлике:
Спас високи Високог Стевана,
Живе очи, жеравице Вида,
Мушке руке Вујадина Старца,
Хишроси лаку, Кајиће војводе,
Мрке брке, Бирчанин Илије,
Силну снагу, Краљевића Марка,
А јунаштво, Обилић Милоша,
И лепошту од Задра Тодора,
Знану мудрост, Милушина Краља,
А моћ силну, Силнога Душана,
Храбро срце, Црнога Ђорђија,
Чисшу душу Пејра Великога!
На пушу ше срећа сусрећала,
Молиша ши Богу допирала!
Јуначка ше крила проносила,
Широм наше дивне царевине,
Душмани ши под ногама били,
С пуша ши се вазда уклањали,
У швоју се сабљу заклињали!
Новом роду словенском породу,
Вазда био узданица прва:
Мудра глава на сваком дивану,
Оштра сабља на сваком мејдану,
Дична крепост међу царевима —
Чувар суштаже Отаџбине наше!

Сва дивна песмица најбољи је шумач народног расположења и његове неизмерне љубави.

Доносећи данас у „Отаџбини“ снимак Срећне Мајке са Сином, Српска Национална Омладина од свег срца кличе Им:

Да живе Узвишени Родитељи:
Његово Величанство Краљ Александар I.
Њено Величанство Краљица Марија!
Да живи Наследник Престола Петар.

Културно
наслеђе
Србије

Јужна Србија

Јужна Србија је наш велики национални понос и наш дубоки национални бол: понос јер је за њу везана највећа слава српскога народа; бол, јер је њој пало у део да поднесе највећа искушења нашега народа. На њеном тлу, пре више од дванаест векова поникла је прва српска самостална држава, која ускоро по своме постању преузима улогу-водиљу на Балканском Полуострву, и развија се у једну снажну, велику царевину, пред којом тамни и пада сама Византија. Кроз неколико векова српска држава је била најмоћнији фактор на Југоистоку Европе, од кога не зазире само Византија на Југу, већ и Угарска Краљевина на Северу, па и саме западне државе са дубоким респектом прате развитак и напредовање српскога народа.

Славна прошлост нашега народа, испуњена епским хероизмом, проткана дивним примерима „чојства и јунаштва“ изграђена је у оквиру Јужне Србије, која се за то сматра колевком Србиновом. Српско име добило је своје оваплоћење и увенчано је славом бесмртности на земљишту Јужне Србије, којој су посвећене најлепше стране у аналима наше историје.

Од Немање, који је први покушао да уједини све Србе у једну снажну државу, па преко његових славних последника до Цара Душана и кнеза Лазара — најсјајнији период у повесници нашега народа одиграо се у Старој Србији и Маједонији.

У сплету свију српских земаља Јужна Србија сачињава најлепшу киту. Она је по својим славним традицијама темељ, на коме је после столетних напора и искушења изграђена дрнашња наша снажна и уједињење држава. На темељима славне прошлости наших предака у Јужној Србији — поникла је она гигантска, латентна снага српскога народа, која није поклекнула ни под теретом петвековног мучног робовања, и која је у згодном часу ускрснула притажени витешки дух српскога хероја да поведе легендарну борбу за ослобођење и уједињење све своје поробљене браће у једну снажну државну заједницу. Епопеја Јужне Србије са својим знаменитим херојима и владарима, била је врело са кога су потекле снажне идеје и велики идеали за остварење народнога уједињења. Јужна Србија сачињава зато најдрагоценји, најчистији и најбитнији део нашег националног организма.

Име српско и историја српскога народа не могу се одвојити од Старе Србије и Маједоније. Њих је славна прошлост тако тесно повезала међу собом, да једно без другога не може опстојати. Или наш класични Југ нема своје прошлости, или она носи искључиво српско обележје. Цео период историје српскога народа, политичке и културне до XIX столећа одиграо се у границама Старе Србије и Маједоније.

У аналима историје Византије, Турске и Мајарске, у архивама Дубровачке и Млетачке Републике, у путописима западњачких историографа који су у средњем веку путовали преко Балканског Полуострва, у записима крсташа који су преко српских земаља пролазили у борбу за ослобођење Христова Гроба од иноверника, у повесници Латинског Царства у 13. веку — очувано је само једно — српско име за цео народ који је у долини Вардара живео до Егејског Мора на југу, до Марице и Струме на Истоку и Јадранског Мора на Западу. А стари споменици српске славе и господства — небројени манастири са ликовима и натписима наших владара из средњег века — речитије него ишта друго показују чист и овејани српски карактер Старе Србије и Маједоније. Ти многобројни српски споменици стоје у свој својој велелепности и данас, гордо и достојанствено, да упркос траговима бугарског варварства, које је покушало утрти славне српске традиције, посведоче живо и убедљиво да су Скопље, Призрен, Велес, Прилеп „столни српски градови“, да су Вардар, Струма и Дрим класичне српске реке, да су Шарпланина, Перистер и Бабуна српске планине, да је свака груда земље у Јужној Србији, обилато натопљена крвљу наших предака, живи и вечити спомен старе српске славе и величине.

Народна традиција умела је да овековечи херојске подвиге наших великих предака. У народним песмама, певајући уз гусле поробљеном српском народу, по забаченим манастирима и у усамљеним збеговима, стари српски гуслари опевали су целу нашу, сјајну средњевековну прошлост. Поникле на обалама Вардара, после српске Голготе на Марици и Косову, народне песме су пронете широм целога српства до Сент-Андреје код Пеште, до лепих планина Словеније, до Хрватског и Далматинског Приморја. Оне су биле мелем ранама нашег потлаченог народа, оне су биле његова нада на вакрс српске заветне мисли. Примери душунака

Немање, Краљевића Марка, Милоша Обилића, Цара Душана, Кнеза Лазара, Бановић Страхиње, Југовића и небројених других хероја одржавали су кроз векове генерације да не клону духом и уливали им веру у васкрс српске државе.

Погледи небројених генерација, које су једна за другом од Косова примале витешко наслеђе српске славе и величине беху уперени ка класичном Југу, ка колевци српскога народа и српске државне идеје. И упирући своје погледе тамо ка српском југу — потомци Обилића и Душана напајали су се новом вером и оружали новом снагом, да кад куцне час борбе за слободу, пођу стопама својих славних предака ради остварења заветне српске мисли. И та мистична епопеја српскога југа била је извэр оне велике снаге и воље која је у XIX столећу започела гигантску борбу за ослобођење. Надахнути и опијени њоме, подигли су се дични синови Шумадије да под вођством неумрлога Карађорђа поново развију барјак и започну ослободилачки рат. На темељима те старе, славне српске прошлости изграђена је наша новија историја, која је довела до ослобођења и уједињења целог нашег народа.

Савременици су се показали достојни потомци својих ближих и даљих предака из славне српске прошлости. Они су свима непријатељима српскога народа доказали, да нема ниједнога Србина, који српски осећа и дише — а да није увек спреман положити живот за одбрану класичне колевке Србинове. Некад је Душанов и Лазаров југ штитио Шумадију и чувао српство преко Саве и Дунава. Данас је Шумадија донела слободу својој браћи с југа, и пригрлила их чврсто у своје братско наручје. Браћа су опет заједно, након векова ропства и патње, и више их никаква сила не може раздвојити. Косовска рана је извидана и освећена, Душанов завет је испуњен. Српски вековни сан је остварен. Са звоника српских задужбина на класичном југу одјеци звона шаљу српске поздраве моштима Деспота Стевана у Манасији и светом ћивоту Цара Лазара у Раваници. Васколико српство дише опојним дахом слободе и среће. Завет српскога народа је испуњен.

Садашњица је измирила свој дуг прошлости. Српство је сложно и уједињено. У новој држави оно је моћни стуб и бранник против свих непријатеља и душмана српскога народа. У јединству са својом једнокрвном браћом Хрватима и Словенцима, српски народ гледа спокојно и са вером у будућност.

Повратила се ера старе српске славе и величине. Вајкарло је Душаново Царство, и примило у своје окриље сву своју браћу по крви, језику и обичајима. После петвековне мучне паузе, славна историја нашег народа наставља свој златни период.

Јужна Србија може се подичити да је зора нове слободе прво озарила њене плавине и дубраве. Први поклич борбе за слободу одјекнуо је долином хучнога Вардаре. Прве заставе слободе пободене су на бедемима Душанова града у Скопљу и Маркове куле у Прилипу. Шумадијски хероји донели су слободу прво својој браћи у Јужној Србији, и ослободили најпре колевку српскога народа и српске државе.

И у новој нашој држави, Јужна Србија заузимаће место, достојно према својој славној прошлости. Она ће за вечна времена остати светиња и колевка српскога народа. Време ће залечити ране, које су јој душмани тлачењем и угњетавањем кроз векове задавали. Из крви јунака, који су своје дивне животе положили за олтар њене слободе изнићиће ново косовско цвеће. Дубраве ће опет пропевати — а вредни ратарев плуг звонко ће одјекивати, оруђи безбрежно слободну српску груду.

Ишчезнуће и последњи трагови насиља и терора. Пред сложним и уједињеним српством — пашће сви напори непријатеља, да омету миран развитак и напредак Јужне Србије. Непријатељ ће уступкнути пред гвозденом вољом српскога народа, и за навек се одрећи својих паклених смерова. Ајдаја која данас покушава да још дави српски југ биће нашем удруженом снагом уништена.

Велика дела не изводе се без великих препона. А српски народ, који је исполинском енергијом и нештећеним пожртвовањем умео да ослободи сву своју браћу, умеће да сломије и све душмане који ударажу на јединство и мир наше државе.

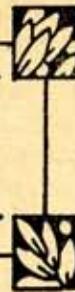
Нека се не заварава нико, да може и надаље несметано и некажњено реметити односе у нашој држави, а нарочито позлештављавати наше ране у Јужној Србији. Ко год се дрзне да потегне на ову класичну колевку Србинову, нахи ће против себе све Србе на окупу, готове да поново развију заставе и воде борбу до истраге за слободу и срећу своје јужне браће.

И Српска Национална Омладина у врху свога програма ставила је себи као свету дужност: заштиту и одбрану Јужне Србије против свих нападаја споља, и настојаће свим средствима да се благодети културе, мира и среће у пуној мери излију и над овим најнапаћенијим делом српскога народа.

Културно
друштво
Србије

ЗНАМЕНИТИ СРБИ

КАРАЂОРЂЕ НЕУМРЛИ ВОЖД СРПСКОГА НАРОДА

По своме географском положају, где се стичу најглавнији путеви, који везују Исток и Запад, Српско племе од вајака је било изложено нападима његових суседа, који су суревњиво гледали на богаство, сјај и снагу Српског Народа. Али, свест о слободи и љубав према држави увек је одбијала сваки покушај да се угуши слобода и независност Српске државе. Сва наша историја испуњена је борбом за слободу државе, и радом на култури и напретку земље. Када је турска сила у XV столећу, саломила отпор Срба, уништила његову државу и културу, Српски Народ није клонуо духом. Мисао о независности, некадањем сјају и величини Српске царевине, ни за тренутак није га напустила. Гусле јаворове, народна песма и вера у Бога, очували су дух и карактер нашега Народа. Поједине усташке чете, за време петстолетног робовања, крваво су светиле сваки зулум турских насиљника. Цркве и манастири били су уточиште народа, где је он црпео веру и снагу, да издржи све муке и патње, и крепио се надом за коначно ослобођење и воскресење Душановог царства.

У неколико прилика Срби су у већим размерама предузимали борбу противу мрских господара, али на жалост, после тренутног успеха, остављени сами себи, морали су подлећи јачој Османлијској сили, а робовање, које је после тога настајало, бивало је још црње и горе.

Када су угњетавање, насиље и дивљаштво зарварских насиљника достигли врхунац, усколебао се народ у Љумадији, и отпочео је отворену борбу противу насиљника. На Сретење 2. фебруара 1804. године састао се у Орашицу збор народних главара, који реши да се отпочне борба противу Турака за ослобођење народа. На овоме збору изабран је за вођу овога покрета Карађорђе Петровић, прадед нашег узвишеног владаоца Александра I. Народ је са одушевљењем примио овај избор, јер је Карађорђе био познат као јунак и као правчан, строг и одлучан човек.

Карађорђе се родио 3. новембра 1762. лицем на Св. Ђурђица. Још у раној младости испољио се његов снажан и буран карактер. Карађорђе је мрзео неправду, а и немилостиво светио свако насиље. Једном приликом чувајући стоку поред Крагујевачког друма, нашао је неки Турчин на коњу са керовима, који нападну на његове свиње. Обесни Турчин, најућен што су се свиње браниле, потегне из пиштола и убије једно свинче. Ђорђе убије једног кера. На то Турчин почне пушати и даље, али га Ђорђе једним метком састави са земљом. После овога догађаја, он се морао склонити од освете у планину и почео је хајдуковање. То је било његово прво хајдуковање. После тога, он се неколико пута одметао у гору, светио се Турцима, за све неправде, које су чинили по народу. Његово

име било је страх и трепет за Турке, а нада и понос поробљеног народа. Потурице и турске улице дрхтале су од самог спомена Ђорђевог имени. Једнога дана на сабору у селу Јагњилу, баш кад је играо уз Јелену, кћер обдор-кнеза Јасеничког Николе Јовановића, коју је са оцем спасао баш у тренутку када су је Турци хтели уградити, и од тада се са њоме заволео, приће му с леђа неки

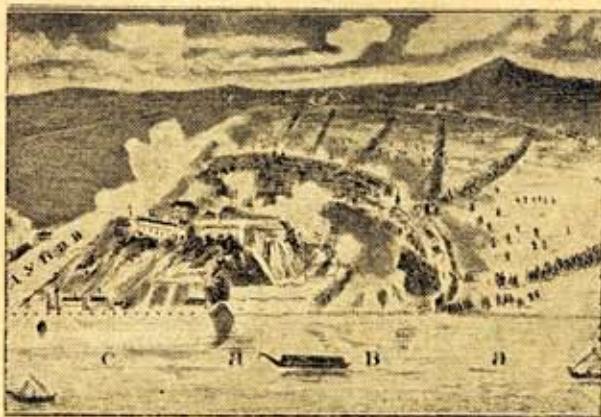
Вукоје из истог села и Ђорђа удари по врату Вукоје је био улица турска, и говори се да је он био узрок погибије Ђорђевог оца Петра. Ражљујен овим Ђорђе на месту уби Вукоја из пушке, па се понова крете у чету Станоја Главаша. Доџије се венчао са Јелицом. Али, и после венчања није мировао, већ је и даље продужио своју освету према Турцима. Једнога дана 1786. године, када се неки обесни Турчин дрзнуо да нападне на образ његовог дома, Ђорђе га уби, али због освете турака мораде бежати преко Саве у Срем, где се настани у Крушедолу као манастирски шумар. 1787. ступио је као добровољац у чувени „фрајкор“, али се ту дуго не задржа, већ побегне натраг у Србију, где је хајдуковао и гонио Турке на сваком кораку. У борбама противу султановог одметника Позван-Оглу, Карађорђе је узимао виднога учешћа, и истакао се својом храброшћу и вештином.

Када га је народ на сабору у Орашицу на Сретење 2. фебруара 1804. год. изабрао за свога вођу, Карађорђе је одбијао ову почаст. Искрено, отворено и поштено он је изјавио: „Ја сам љут и прек,

да ко не послуша или пође на страну, ја ћу тога да ухвјем, а кога ухватим у најмањој издаји, тога ћу да обесим и на страшне муке да ударим. Тада ћете видети на мене замрзити и сваки на своју страну разгријивати, па онда ништа од нас неће бити.“ Ова мушкица, искрена реч, створила му је поверење и поштовање, јер за извршење овога великог дела била је потребна чврста рука, крепка воља, одлучан и чист карактер, а то је све било сједињено у Карађорђу. Он је био једини човек у коме је народ имао тада вере, да до краја извести започето дело.

Борба је започела, под ударцима огорчене раје, почела се трести трула турска царевина. Бесне дахије, које су држали да су крвави примери побијених виђених људи, задали доволно страха потлаченој раји изгубише глазу. Кабадахије и субаше, које су се спасле народног гњева, побегоше главом без обзира у Београд и друге тврђаве. Народ се листом дигао на устанак. У првом сукобу код села Дрлупа устаници задобише сјајну победу, а дахија Аганлија, који је пошао да устанак угости, рањен у ногу, побеже у Београд. Борба се развила на све стране, на Дрини, Тимоку, код Београда, Паланка, Ваљева, Смедерева и т. д. Свуда су устаници добијали победе. Све ове борбе дале су доказа о Карађорђевом војничком генију. Са слабо наоружаним, недисциплинованим устаницима, он је разбијао јаку и снажну турску војску. Паше и везири, који су пошли силом да покоре Србију, морали су срамно да се врате натrag, разбијених крвавих глава.

У овим борбама Карађорђе се није испољио само као велики јунак и народни вођ, већ и као одличан стратег. Његов организовани напад на Београд, чију слику доносимо, сјајан је пример његових високих стратешких способности.

Вест о успесима мале Шумадије заталасала је и остали наш народ у Босни, Херцеговини и Санџаку. Поједини добровољци из тих крајева пристизали су Карађорђу, али сав тај покрет остао је само локалног значаја.

Ови успеси нису занели Карађорђа. Својим широким погледом, он је увидео: да Србија остављена сама себи, неће моћи дugo издржати, те стога се обраћао за помоћ Аустрији и Русији. Али му ове нису могле помоћи, јер беху уплетене у рат са Наполеоном. Изгубивши сваку наду у њихову помоћ, Карађорђе се обраћа Наполеону, који је победио код Ваграма аустријску војску и цара Француја присилио да затражи мир. У писму, које је упутио Наполеону по своме изаслачику капетану Раду Вучинићу, Карловчанин пише:

„Ваше Императорско Величанство! Слава оружја и подвигов Вашега Величанства расејала се по целому свету. Народи налазе у Августешије Ваше особи избавитеља и законодатеља свог. Сербски род жели те среће удостојити се. Монарх! Обрати взор Твој на Словено—Сербов, у којима ћеш наћи мужјество и верност ко благодетељу; време и случај оправдаће ову истину и то да су достојни покровитељства великога народа. В надејди че Ваше Императорске Величанство всевисочејшим отвјетом уштачовите Вашега Императорскога Величанства всеникојшега и покорнејшега слугу Кара Георгија Петровића, верховнога предводитеља народа сербскога, Правитељствујући Совет нараднији сербскиј. В Белграде 16. августа 1809.“

Са овим писмом понео је капетан Вучинић и решење, које је садржало 15 тачака. Карађорђе у њему тражи покровитељство Наполеоново, обећава непоколебљиву верност, да је готов примити у наше градове француску војску, да ће непријатељи „Великога Народа“ бити и непријатељи Срба. „Срби уверавају јего Императорске Величанство, да остала собратија њихова, који живе у Босни, Херцеговини, Краљевству Маџарском поћи ће за стазама њиховима“.

Из ових редака види се да неумрли Карађорђе, није мислио на ослобођење само своје у же домовине, већ и на ослобођење и уједињење свега овога „славјанског народа“. Он је први увидео да само уједињено и ослобођено цело наше племе може бити чврст бедем противу сваке непријатељске најезде, и да је Србија позвата да буде водиља овог покрета, да буде темељ на коме ће се подићи величанствена зграда слободе и уједињења нашега народа. Али, због тадашњег политичког стања у Европи, овај труд је остао узалудан. Наполеон је изјавио, да пошто са Портом живи у миру, не може се примити протектората, али да ће Србима засведочити своје интересовање заузимањем и интересовањем за њих.

Када је Наполеон образовао Илирију, поново је воскресла нада о уједињењу. И Карађорђе у писму упућеном Наполеону, даје излива својој радости о васпостављању Илирије, у коме живе наши саплеменици, и моли га да подобну милост изволи излiti и на Српски Народ. Капетан Вучинић нудио је Наполеону да узме титулу „протектора Србије“, којом ће владати Карађорђе и његови потомци. Но сви ови напори остали су узалудни.

Док се Карађорђе с једне стране бавио радом на учвршћивању народних тековина, стечених крвљу најбољих синова, док се старао да изврши и осигура дело народног ослобођења и уједињења, дотле су његови доглавници у Провителствујућем Совјету, попреко гледали на њега и његов углед, који је из дана у дан растао у народу. Амбициозни, себинични ситничари, они су се међу собом гложили, и на сваком кораку правили сметње Карађорђу. Људи усских појмова, ограничени, они нису могли схватити ошти значај ове исполнске борбе. Они нису увиђали какве последице могу наступити услед тога њиховог међусобног гложења и кавге.

Несрећне 1813. године, турска војска гомила се на границима Србије и претила свакога часа да је прегази, али то није опаметило Карађорђеве војводе. Сваки је вукао на своју страну, тамо где су његови лични интереси били у питању. Узалуд је Карађорђе молио, заповедао. Под оваквим околностима нација је огромна турска сила малену Србију и за кратко време уништила све плодове деветогодишњег мучног и крвавог рада. Преморен и изнурен напорима, под притиском јаче силе Карађорђе је прешао преко Саве у Аустрију, а одатле отишао у Русију, да сачека згодан тренутак да поновну борбу за ослобођење. Устанак 1815. године дао је наде Карађорђу да ће се вратити у ѡдомовину и до-

вршити понова започето дело на ослобођењу народа. Руске власти мотриле су на Карађорђа и нису му дозвољавале повратак у Србију, али крајем маја 1817. год. њему ипак пође за руком да побегне из Русије и преко Влашке стиче на српску обалу 28. јуна 1817. Противници Карађорђеви, подбунуши Милоша Обреновића противу њега, говорећи да је он дошао да се свети својим противницима. Милош, лаковеран и неискрен, бојећи се за своју власт поверова. 13. јула 1817. год. по његовој поруци мучки убише Карађорђа на спавању у селу Радовању у једној колиби.

Дело које је неумрли Карађорђе започео, довољено је. Под владавином његовог унука Петра Великог и праунука нашег дичног Краља Александра I, извршено је ослобођење и уједињење нашег народа од Триглава до Перистера, од Тимока до Јадранскога Мора. У друштву са великим народом Француским, у који је Карађорђе први полагао наде за ослободчење славјанског народа, и са осталим хладним савезницима, потомци његових бораца, сломили су и сатрли душмане наше, ослободили и ујединили нашу браћу, која је вековима стењала под туђим јармом. И овога пута Србија је била та, која је прва дала примера пожртвовања својој браћи и своме народу.

Слава Великом Вожду Карађорђу који је први ударио темељ за ослобођење и уједињење нашег народа.

ПЕТАР ПЕТРОВИЋ — ЊЕГОШ

Карађорђев устанак 1804. године потресао је турску царевину, и показао да Турска није тако силна и снажна, као што се тада држало. Цео наш народ очекивао је спас и ослобођење од малене Шумадије. Узрујаност и комешање опажало се свуда, стање је задавало бриге султану и његовим државницима.

Малена Црна Гора, која је сачувала нешто слободе у својим кршевима, опкољена са свију страна непријатељима Српства, раздирана унутрашњим племенским зајевицама и крвном осветом, сплеткама поједињих „гувернадура“, који су хтели да учврсте своју световну власт, слутњама потурица, није била у стању, да овај покрет малене Карађорђеве Шумадије потпомогне и прошири. Узаман су се владике Данило и Петар I трудали да Црну Гору умире, оснаже и спреме за будуће задатке, њима то није пошло за руком.

После смрти владике Петра I, тешко бреме управе Црне Горе, прима млади Радивоје—Раде—Томов Петровић, синовац владичин, који је пре своје смрти одредио младога Рада да му буде наследником, управитељ и чуватељ свега што припада, народу, цркви и њему. Други дан после смрти владике Петра I главари су потврдили ову владичину поруку.

У својој 19 години Раде је примио на себе овај огроман терет. Од малена одгајен у слободи, предањима о слави и величини Српској, а под утицајем свога учитеља Симе Милутиновића – Сарајлије, млади Раде је почeo неуморно радити на остварењу својих идеала и снова, за ослобођење и уједињење целе наше браће испод туђинског јарма.

Када га је 1831. пећки архијепископ Ананије закалујерио, произвео у чин архимандрита, и надено му име Петар, за успомену на пок. владику

Петра I, нови архимандрит Петар дао се енергично на посао. Његове очи биле су управљене на Русију, све своје наде полагао је на њу и од ње је очекивао спаса, због тога је хтео одмах да отптује у Русију и тражи помоћи. Међутим прилике, које су тада настале у Турској царевини, буне разних турских великаша спречиле су га у овоме. Видећи да је пожар обухватио целу Турску, Петар II мислио је да је дошао згодан час, да Црна Гора ступи у борбу за независност од Цариграда, али у овоме није имао успеха, и у критичном часу, када се Порта спремала да силом нагна Црну Гору на послушност, указаје се Русија и помаже Црну Гору.

1833. год. отишао је архимандрит Петар у Петроград где је завладичен пред самим царем. А по повратку своме донео је и обилне помоћи. Са том помоћи почeo је рад на уређењу и просвећивању Црне Горе. Подигао је прву основну школу, основао штампарију и даље живо радио на умирењу завађених племена и осигуравању граница од спољних непријатеља.

По други пут 1836. отишао је у Русију, где је постигао велики успех и добио обилне помоћи, а по повратку почeo је подизати путеве, магацине за жито у гладним годинама и т.д.

Маџарска буна 1848. г. дала је нове наде владици Петру II. да ће се његов сан о ослобођењу и уједињењу Јужних Словена испунити и остварити. и у два маха пише Бану Јелачићу, који се на челу Хрвата и Граничара борио противу Маџара, пишући му: „Тебе је тајна судбина, на челу Јужних Словена поставила, цијели наш народ у тебе је очима упро и к тебе руке пружио као небом посланоме Месији“. Он му је предлагао да се прогласи независним баном троједне краљевине. Оба пута бан Јелачић је одбио његову помоћ.

Разочаран у својим надама, преморен и исцрпен непрекидним радом и напорима владика Петар II поче пљувати крв, стање његове болести из дана у дан се погоршавало и он је умро 19 октобра 1851.

Као човек и владар, владика Петар II, оставио је сјајно име у историји нашег народа. Његов цео живот био је посвећен развијању Црне Горе, и остварењу народног ослобођења и уједињења. На томе послу непрестано је радио, свака његова мисао, цео његов рад био је управљен у овом циљу.

У слободним својим часовима владика Петар II. бавио се књижевношћу. Сви његови књижевни радови од велике су вредности, али највидније место заузима „Горски Вијенац“. Ово своје дело он је посветио „праху оца Србије“ т. ј. Карађорђу, који је први задао смртни ударац и из темеља заљуљао Турску Царевину. Трагична смрт Карађорђева болно је дирала срце владике Петра II. Он је у Карађорђу гледао спасиоца народа нашег, који је отпочео дело ослобођења и уједињења. Својом идеалном душом, искреним родољубљем, владика Петар II до последњега дана служио је верно и искрено своме роду. Без личних амбиција, он је жудео за ослобођењем нашег народа и због тога је у Карађорђу видео правог хероја, истинитог родољуба и борца за слободу народа, те с тога му је и посветио своје најлепше дело „Горски Вијенац“.

Као песник владика Петар заузима једно од првих места у нашој књижевности, а „Горски Вијенац“ је његово најбоље епско дело, у коме је поред живога описа догађаја приликом истраге потурица првих година XVIII столећа, пуно лепих филозофских мисли, у којима је песник дао израза о питањима, која су га занимала. Истрагу потурица сматрао је као почетак борбе за ослобођење српског народа од турског јарма, и сваки покрет у томе правцу, живо је пратио и помагао. Својим широким погледом, и својим узбијашеним духом, он је први појмио и схватио, величину и важност покрета неумрлог Карађорђа. Значај тога покрета оставио је код њега дубок траг, и када су после трагичне смрти Карађорђеве, поједини људи, почели омаловажавати његове заслуге за народ и помрачавати његову сјајну прошлост, осећаји владике Петра побунили су се противу тих клевета, и он је овај свој најлепши и најдивнији спев посветио „Праху оца Србије“, неумрлом Карађорђу, који је први ударио темељ згради народног ослобођења и уједињења, и чије ће се име спомињати докле траје сунца и месеца, како то Његош каже:

„Нек се овај вијек горди над свијема вјековима:
он ће ера биши старија људскијема коленима;
у њи се осам близанацах у један мах изњихаше
из колјевке Белонине и на земљи показаше:
Наполеон, Карло, Блихер, кнез Велингтон и Суворов,
Карађорђе, бич Ширјанах, и Шварценберг и Кутузов.
Ареј је, стјрава земна, славом бојном њих ошио
и земљу им за појришиће, да се боре, назначио.
Из грмена великога лафу изајаје трудно није:
у великим народима генију се гн'јездо вије;
овде му је појотову майстеријал к славном дјелу.
Ал' хероју тополскоме, Карађорђу бесмртноме,
све прейоне на ћуши бјеху — к циљу досије великоме.“

дизје народ, крсии земљу, а варварске ланце сруши;
из мршвијех Срба дозва, дуну живошт српској души.
Ево шајне бесмртника даде Србу стапне груди;
од вишештва одвикнућа у њим' лавска срца буди!
Фараона истоочнога пред Ђорђем се мрзну сile;
Ђорђем су се спаске мишице са вишештвом спојиле.
Од Ђорђа се Стамбол пресе, крвожедни ошац куге:
сабљом му се Турци куну — клејтве у њих нема друге.

Да, вишеза сустојиће трагически конац пратиши
швојој глави би суђено за вјенац се свој продати.

Покољења дјела суде; што је чије дају свјема:
на Борисе, Вукашине ошића грми анастема,
гадно име Пизоново не смје каљаш мјесецослов;
за Егиста управ сличи гром небесни суд Оресшиб.

Над свијештлим швојим гробом злоба грудна бљува
шмуше,
ал' небесну силну зраку што ће угасији швоје душе?
Плачне, грудне помрчиће могу л' оне свијештост крији?
свијештост се оне крију — оне ће је распалиши
Плам ће вјечно живоштврни блисосташ Србу швоје
зубље,
све ће сјајниј' и чудесниј' у вјекове биваш дубље.

Зна Душана родиши Српка, зна дојиши Обилиће;
ал' хероје када Пожарске, дивошнике и Јлемиће,
где Српкиње сада рађу; благодарством Српсство диши;
бјежи, грудна клејтво, с рода — завјеш Срби иску-
нише!**

Сем Горскога Вијенца владика Петар је написао драмски спев „Шћепан Мали“, песму „Кулу Ђуришића и чардак Алексића“, збирке песама „Пустињак Цетињски“ и „Лијек јарости Турске“ више мањих песама: „Србин Србима на части захваљује“, „Три дана у Тријесту“, „Црногорац свемогућем Богу“, „Вечерња молитва“ и т. д. „Мање песме“ владичине издала је Срп. Књижевна Задруга у 1912 години.

Име суморног песника и филозофа црногорских кршева биће међу најславнијима урезано у пантеон великих Срба — националиста, чије ће заслуге и дела устрајати докле и име и слава Србинова.

* Белонине: Белона је старим Римљанима била богиња рата.
Ареј: место Ареј, да би изашао број слогова у стиху.
Ареј: је стари грчки Бог рата.

Фараона истоочнога: турскога цара.

Гадно име Пизоново... Пизон поузданник римског цара Тиберија, по свој прилици отрова Германика царева синовца кога је народ силио волео, да би избегао судску казну сам се убио. Сенат одлучи да се његово име избрише из пописа римских конзула. Тај попис Његово назива мјесецослов (календар).

Пожарске: када Пожарци прореше дубоко у Русију освојише саму Москву руски племићи Пожарски подиге год. 1612. народ на њих те ослободи Русију.

Срби, сви на окуп! За Краља и Отаџбину!

НИКАЦ ОД РОВИНА:

ШУМАДИЈСКИ ВЕНАЦ

2) ЗИДАЊЕ ЦРКВЕ У ТОПОЛИ

Грлом кличе са Рудника вила,
 Вила кличе, у Београд виче
 Петра цара од Србије главу
 И овако њему проговора:
 „Царе Петре од Србије главо,
 „Шта је, царе, ако Бога знадеш!
 „Ил' си, царе, тешко остарио?
 „Или су те мисли заробиле?
 „Ил' не молиш Бога по закону?
 „Ево има десет годиница
 „Од кад владаш са земљом Србијом,
 „Ниће, царе, задужбине немаш,
 „Нит' у селу пребијеле цркве,
 „Нит' у кланцу дивна манастира,
 „Нит' на води гвоздене ћупријс,
 „Нити чесме за путника жедна.
 „А мој царе, како људи кажу.
 „Имаш блага, све дуката жута,
 „Да не тражиш од цара другога.
 „А у земљи имаш неимара
 „И лагане ћеце шегрчади.
 „Него, царе, српска круно златна,
 „Бирај мјесто ће је теби драго,
 „Дизи цркву небу под облаке,
 „На врх цркве кубе небодирку,
 „Пењи на њу звона деветера;
 „Цркву зидај од мермера шарна,
 „Покривај је бијелим динаром,
 „А краси је дробнијем бисером,
 „Нек светиња сунцу одговара,
 „Крај Савина дивна Вилиндаре,
 „Крај Ђурђевих дивнијех Стубова,
 „Крај Троноше браће Југовића,
 „Крај Лазове красне Раванице,
 „Крај Папраће Вукана жупана,
 „Крај пресвете Жиче Стеванове,
 „Крај Дечана Краља Дечанскога,
 „Крај Девича Милутина Краља,
 „Нека Богу хватају молитве,
 „Све за васкрс рода Србина.
 „Немој, царе, часа почасити,
 „Већ на земљи дизи задужбину,
 „Да се у њој поје летурђије,
 „Богу моле на оба свијета.
 „Зидај, царе, нек ти је за душу
 „И за здравље сину Александру!”
 То изрече са Рудника вила,
 Па се вила удари у крила

И одлеће небу у облаке.
 Шњаше царе с вилом говорити,
 Ал' га вила не шће сачекати.
 Оста царе пред бијелим двором,
 Чека вилу од јутра до мрака,
 Дако му се опет вила јави.
 Али виле ниће не бијаше.
 Тад у дворе царе улазио,
 Руком хвата бурму чуднованку.
 Како царе бурму дотакао,
 Седамдесет и седам свјетлаца
 Огријаше све цареве дворе,
 А синуше цареве одаје,
 Кано јарко на граници сунце.
 Сједе царе у столицу златну,
 У мисли се царе ухватио
 И собом је ријеч говорио:
 „Јест ме данас прекорила вила,
 „Што у земљи задужбине немам,
 „Но тако ми златне круне царске
 „И бијела на глави прамена,
 „Хоћу звати седам неимара,
 „Даћу њима седам кула блага,
 „Нек подижу у Тополи цркву,
 „Три године, три стотин мајстора
 „И хиљаду ћеце шегрчади.”
 Мало било, а мало трајало,
 Викну царе из двора делију,
 Без ког царе у цркву не креће,
 Без ког царе у лов не полази,
 Драгомира лаког пратиоца
 И овако њему проговора:
 „Драгомире, моје чедо драго,
 „Зови мени брата Арсенија,
 „Зови мени оба мила сина,
 Па владике и војводе редом,
 Јер им хоћу ријеч говорити.”
 Хитро скочи царева делија
 И цареву жељу испунио.
 Што бијаше господе цареве,
 Све се створи у цареву двору.
 Посједоше у столове златне,
 А царе им зађе бесједити;
 „Почујте ме, сва господо редом:
 „Ми живимо и господујемо,
 „Задужбине ниће не дижемо,
 „Нити цркве, нити манастира,
 „А што бјеше цара ја краљева.”

„Сваки себи диже задужбину.
 „Но тако ми Бога истинога.
 „Док су мени до два златокопа,
 „Један браћо, у Копаонику,
 „Други браћо, у Рудник-планини,
 „Хоћу градит у Тополи цркту,
 „Од свих досад бољу и славнију;
 „Салићу јој темељ од олова,
 „А стубове од челика љута;
 „Зидаћу је шарнијем мермером,
 „Покрићу је бијелим динаром,
 „Накитити драгијем каменом,
 „Поткрасити дробнијем бисером,
 „Дићи на њу звона деветера,
 „На врх цркве кубе небодирку
 „А на кубе јабуку од злата
 „Да се на њој зауставља сунце".
 Кад господа цара разумјела,
 Сви се цару смјерно поклонише
 И у једно грло прозборише:
 „Добро збориш, царе, круно златна,
 „Дизи цркву, помогла ти црква,
 „Нек у рају поиграју душе:
 „Карађорђа, Вељка и Милоша,
 „Синђелића и браће Недића
 „И осталих Срба вitezова."
 Мило цару па се зарадова
 И захвали свој господи редом.

Сад цар опет Драгомира виче:
 „Драгомире, моје чедо драго,
 „Зови мени седам неимара,
 „Да им дадем седам кула блага,
 „Нека иду у Тополу славну,
 „Да темеље цркви постављају."
 Опет скочи царева делија
 Те доведе седам неимара,
 Љубе цара и у скут и у руку,
 А цар њима ријеч говорио:
 „Беџо моја, седам неимара,
 „Можете л' се, ћепо, поуздати
 „Да ми свету саградите цркву,
 „Од свих досад љепшу и славнију,
 „У Тополи мјесту честитоме,
 „Баш од данас три пуне године?
 „Даћу вама седам кула блага,
 „Ако мало седам буде кула,
 „Још ћу седам отворити кључем"
 Неимари цара послушаше
 Па готову ријеч бесјеђаху:
 „О наш царе, мио господаре,
 „Можемо се, царе, поуздати,
 „Да од данас три пуне године,
 „У Тополи цркву саградимо,
 „Од свих досад љепшу и славнију."
 То је цару врло мило било,

Даде њима седам кула блага
 И даде им благослова царског,
 Неимари покупише војску,
 Три стотине добријех мајстора
 И хиљаду ћеце шегрчади.
 Мало доба затим постајало
 Неимари темељ ударише,
 А цар дође са господом редом
 И доведе дванајест владика
 Па темеље освештате цркви.
 Сваког дана сем нећеље свете
 Цару своме мајстори рађаху,
 А нећељу Богу остављаху.
 А кад бише три године дана,
 Сину света у Тополи црква
 Како сунце на небу чистоме:
 Темељи јој од олова слити,
 Стубови јој од челика љута,
 Зидови јој од мермера шарна,
 Покривена бијелим динаром,
 Накићена драгијем каменом,
 Поткрашена дробнијем бисером:
 На њојзи су звона деветера,
 На врх цркве кубе небодирка,
 На кубету јабука од злата,
 На коју се зауставља сунце,
 Иконе су од жежена злата.
 Од злата су књиге и кандила,
 Укочене од злата одежде.

А кад сину та светиња царска,
 Дође царе и са њим владике
 И остала господа хришћанска
 Да освете задужбину царску.
 Хвала Богу, хвала јединоме!
 На светињи звона ударише,
 У светињи пјесме одјекнуше.
 Свето миро, звона и молитве
 Сакупише небеске анђеле,
 Поиграше по небу анђели,
 А на златно кубе небодирку
 Долећеше са планине виле
 Па у пјесму сложно ударише:
 „Бог нам Петра цара поживио,
 „Што на земљи задужбине зида!
 „Бог му дуго поклонио здравље!
 „Још подиго многе задужбине
 „По Сријему и по Босни равној"
 Још на крају ова пјесма каже:
 Од кад сину у Тополи црква,
 Од тад виле радије пјевају,
 Од тад славе побоље помажу,
 Од тад боља у пољу пшеница,
 Од тад боља у брду лозица,
 Од тад боља у стаду овчица,
 Од тад боља у Срба ћечица.

ДЕВОЈАЧКО ВЕЧЕ

Прозори на кући Смиље Јелићеве сјали су се, у тамној јесенњој ноћи. Све девојке из њена сокака скupиле су се да јој помогну доворшити дарове. Девојке ћуташе и не беше песме ни весеља. Туга и жалост Смиљане растужила је девојке. Ни разговора ни смеха не беше као обично, само неке љубопитљиве девојке запиткиваху Смиљану:

„Да ли ти је, сејо, жао младости и да ли ти је жао наших ливада, иванскога цвећа, летњих вечери, и наших багрена на раскршћу?“

Богат је, веле, у мајке јединац.

„Дал' му је Цици коса врана и дал' су му очи црне или плаве и да ли је струка танка и висока?“.

А Смиљана је одговарала тихо и тужно љубопитљивим девојкама:

„Он ме испроси од мајке, а мајка ме даде, вели: „Има коње вранце, иду као ватра живе. Јединац је, вели, први у селу. Сретна си чедо. У селу ти на срећи завиде, а кад с њиме прођеш сви те гледају и говоре, да си сретна, пресретна“.

„Јесте, сејо, сви у селу кажу, сретна си. Благо теби, ти си испрошена, ти си девојачку бригу пре-бринула“, додаваше девојке.

„Хоћеш, сејо, да ти веземо јастуке са црвеном свилом, са црвеном да те боље воле, ил са плавом, да ти буде веран, ил са златом, да на злату спаваш?“.

„Са златом, да на злату ноћи ноћивам, да злато буде крај мене када се пробудим, и да ме златан вез подсећа на моје изгубљено злато“, одговарала је Смиља све тишије и тужније.

„А да ли ти тепа, сејо и волел' те јако?“

„Не знам сестре. Кад је оно неке вечери код нас био крај прозора наши момци пролазаху. Слушала сам песме њихове и нисам ни чула шта ми је говорио, ни очи му нисам сагледала.“

„Јесил' чула, сејо, разболео се Дане? Разболео се веле од жалости.

„И ја сам га јуче видела. Блед ли је, Боже, блед. Лице му је тавно и увело, као да је дugo боловао. Жалост га је, сејо, видити. Баш га је туга убила, од како се ти удајеш“ настављаху девојке.

„Чула сам сестре и видела сам га, а срце се моје узрадовало. Мислим, нек болује да с другом не шета, нек му лице увене, да га друга не љуби, и нек умре да не буде ничији када мени није био суђени.“

„Све ми се чини, сестре, да умре, лакше би ми било, а да с другом ашикује ја бих свиснула од туге.“

„Јуче прођо покрај њега, а он седи у хладу у башти. Седи, сестре, и не гледа на ме. Три пута сам прошла, мислим не види ме, а он сестре и не гледа на ме. Он се љути на ме, а ја нисам крива. Нисам крива Нана ме удала. Давно сам му рекла да побегнем с њиме у далеки свет, а он не хтеде. Од како сам, сестре, испрошена, ја од тада образа не сушим. Кад ме нана пита, шта ми је, ја јој кажем, да ми је жао што се са њом растајем. Нећу да јој кажем за чим тугујем нек јој буде теже када ме види несретну. Целе ноћи мислим на њега, а кад ми стишта ја се на глас исплачам. Онда видим на челу моме венац мртвог. Чини ми се, да се у смрт спремам. Несретна сам сестре, али коме да кажем да сам несретна?“.

„А кад чујем да у селу кажу сретна сам, ја одем у башту па се исплачам. Већ сам очи своје исплакала од како сам, сестре, испрошена. Али хоћу, да се удам њему у пркос. Удају се па ма после свиснула. Нек тугује и он, нек запамти кад је с другом шетао“ говорила је Смиљана другарицама.

„Опет су ти очи исплакане, незнам, шта ти је? Увек плачеш као да се ти прва у свету удајеш. Научићеш, ти рано без мајке, види ћеш нико неће бити сретнији од тебе.“

„А што девојке не певате, што сте тужне као да је велика недеља?“ говораше мајка Смиљанина када је ушла у собу.

Девојке запеваше, а песме им беху тужне, све једна тужнија од друге. А када је мајка изашла из собе запевала је Смиљана:

Не чекај ме драги када падне ноћ
Испрошена не могу ти доћи.
Не пролази драги у вечери
И не певај више крај пенџера.
Узаман су шетње твоје.
А убиће срце моје.

А кад пођем драги на венчање
Онда прођи моје уздишање,
Да ми видиш лице испијено,
Бледо цело мртвом обвијено.
Засузиће очи твоје
Олакшаће јаде моје.

И ова песма беше плакање њено.

Д. Ј. Филиповић:

ДУШАНОВ ОКЛОПНИК

Тресну топуз и о штит се разби,
Неми старац ни да мрдну брком.
Мрачан само два отвори ока,
Два крвава, хладна и дубока,
Кад их виде, нагну дивљим трком
Бесни дервиш у облаку праха
И скрха се преломљен од страха.

А бој бесни... Витлају се муње
И громови проламају раван.
Два се мора завитлана ломе
На Косову пољу широкоме,
Небо лелек залеђује страван.
Љути челик људске груди мрви:
Крст раздробљен већ тоне у крви

Старац ћути, ко да мртав сања,
Гледа одсјај прохујалих дана.
— Нема више оклопника стари:
Труло царство сунце смрти зари;
Стег се ломи Силнога Душана.
Још крај њега што се боре тићи,
Српске звезде, браћа Југовићи.

Он уздахну. — Напред друже стари!
Па мач тешки старом руком узе
И у сечу ко помор улете.
Многа чалма с мртве главе слете;
Проби буљук од олује брже...
— А кад сунце зађе тужна лика:
Мртвог нађе царског оклопника...

КФ, 1917.

Политичка хроника.

ДОЛАЗАК РАДИЋЕВАЦА У БЕОГРАД?

У току последњих дана политичка ситуација још увек стоји у знаку неизвесности и ишчекивања. Пошто је Парламент верификовао 20 мандата Радићевих посланика, држало се, према уверавању опозиције, да ће ти посланици одмах доћи и положити заклетву. У место тога, настало је ново објашњавање и споразумевање између Главног Одбора Х. Р. С. С. у Загребу и Радића у Бечу. Истовремено представници Блока су објавили да још није погодан моменат за долазак Радићеваца, и да ће се евентуално сачекати и доношење буџета за пре-дузимање акције на обарању радикалске владе.

Тиме је ситуација била опет доведена на мртву тачку. И, радикали су поново наглашавали своју сумњу, да Радићевци уопште не мисле озбиљно сарађивати, и да према томе неће ни овога пута доћи у парламенат.

Међутим, у уторак 18. марта допутовали су у Београд изасланици Радићеве странке, г. Предавец који је у међувремену ишао у Беч код Радића ради инструкција и г. Мачек, оба п. председници Главног Одбора Х. Р. С. С. Они су собом донели још 31 пуномоћство посланика Радићеве Странке, и предали исте одмах Председништву Скупштине ради верифирања. У изјавама које је г. Предавец дао новинарима, он је и овога пута покушао да развеје сумње у долазак Радићеваца у парламенат, тврдећи да је то свршена ствар, и да они чекају само позив шефова блока, па да крену из Загреба. Г. Предавец није ни ову прилику пропустио да нагласи како Радићева странка тиме што ће доћи у Београд и сарађивати у парламенту, неће ниукоко одступити од свога програма и своје тактике (!!)

Како се у парламентарним круговима сматра, верифицираће се и ови нови мандати Радићевих посланика, уколико нема оправданих и довољних основа за њихово поништење.

Док с ове стране Блок припрема акцију за обарање владе г. Пашића и припрема терен за евентуално узимање државних послова у своје руке, дотле рад у парламенту на доношењу буџета тече нормално и без застоја, тако да ће до краја овога месеца, ако радићевски посланици у међувремену не дођу и не положе заклетву, буџетска дискусија бити завршена, и буџет изгласан.

Тада би политичка ситуација могла добити нов обрт. Јер, после изгласавања буџета, влада би могла одложити скупштинске седнице за четири месеца, за које би се време имао потражити нов излаз из ситуације, или би се евентуално ишло на нове изборе.

У сваком случају, кључ ситуације налази се за сада у рукама Радићевим, захваљујући новој оријентацији г. Љубе Давидовића и другова. Све зависи од доласка и акције у парламенту Радићевих посланика. Или ће они доћи и положити заклетву, на шта рачуна Блок са извесношћу, и тада би влада г. Пашића имала да одступи; или ће, како се верује у круговима радикала, Радићевци и овога пута преварити очекивања, и оставити Блок на цедилу.

Према садашњој ситуацији, може се сматрати као извесно, ако Радићевци не дођу до краја овога

месеца, да уопште више никако неће ни доћи, и да је свака сарадња са Радићем једном за свагда искључена.

НАШ МЕЂУНАРОДНИ ПОЛОЖАЈ.

У своме експозеу, који је у понедеоник 17. ов. м-ца дао у Скупштини Мин. Спљ. Послови, пре дискусије о буџету свога ресора, г. д-р Нинчић је опширно изложио ток и развој наших спољних односа за последњу годину дана. Ако се објективно и непристрасно процени све, што је у томе правцу урађено за тако кратак период времена, мора се констатовати да је биланс наше спољне политике активан, и да је наш међународни положај знатно поправљен и консолидован.

Главна линија наше спољне политике остала је у главном непромењена, базирајући на одржавању трајног Савеза за Француском, на очвршењу Мале Антанте, на неговању добрих односа са Савезницима и суседима.

Споразум са Италијом у погледу Ријеке, и Савез пријатељства олакшао је и консолидовао у многоме наш међународни положај, и обезбедио нашу пловидбу у јадранском мору. Добивањем слободне зоне у Солунском пристаништу, обезбеђен је наш излазак на Егејско Море. Према Румунији, са којом нас везује и један дефанзивни споразум, извршено је потпуно разграничење. Односи између наше земље и Аустријске Републике потпуно су регулисани. Потпора, коју смо Мађарској влади указали приликом закључења њенога зајма даће нам нове гарантије за регулисање наших потраживања од Мађара, и за сређивање односа између наших двеју држава.

Са немачким представником г. д-р Кунцеом, који се недавно бавио у Београду, потписан је споразум о регулисању наших репарација.

Наше репарације и реституције у Бугарској потпуно су обезбеђене, и влада г. Цанкова у томе погледу наставља извршавање споразума који су још за време г. Стамболијског били закључени. Међутим, односе између наше државе и Бугарске ремети акција Македонске Револуционарне Организације која на бугарској територији организује упаде у Јужну Србију, као и тежња бугарске владе да македонско питање изнесе пред форум Друштва Народа. Али, у томе правцу немамо се чега бојати. Вратоломне авантуре бугарске владе могу се само скрхати о главу самог бугарског народа. Наша влада ће енергично сузбити и у корену уништити сваки покушај који би имао за сврху да изазове на југу наше државе нереде и пометњу.

Догађаји у Грчкој прате се са потребним интересовањем без мешања унутрашње ствари грчкога народа. Наши интереси према тој страни биће увек довољно заштићени.

У Албанији се ситуација донекле изменила одступањем са власти нашег пријатеља Ахмет бега. Међутим, у програму је наше политику одржавање нормалних односа суседства са сваком албанском владом, која се према нама буде држала лојално.

Најзад, наш положај у Друштву Народа све се више консолидује, и наш ауторитет пред тим највишим међународним форумом све више расте

Културно
наслеђе
Србије

СРПСКИ ПРЕГЛЕД

ЈЕДНА НАША КУЛТУРНА ТЕКОВИНА ВАПИНА ФАБРИКА ХАРТИЈЕ

Једнога дана освану код кафана „Лепи Изглед“ нашега старог Београда, једно сељаче, син Шумадије, које беше дошло у њега, да ради и учи. Поцепани опанчићи сведоче му о имовном стању и даљини коју од Рудника до обале Саве прећоше, али испод продрте капице, на чело набијене блистаху два ока као два алема. Одећа му говораше да није богаташ и доиста ако би га човек у том моменту претресао, нашао би поред мало хране у торбици, још и брижљиво у пешкирић заузети и у недрима чувани три двајеслука.

Али то небеше сав капитал његов. Он је са собом носио свежину Рудника, бистрину која је својствена нашем народу, и прегаоштво Шумадије, оне Шумадије, која никада и ништа није олако добијала, која је и за најмању ствар морала да се бори па да је постигне; док су други тако рећи на поклон добијали извесне угодности, она је свесна своје моралне снаге исте борбом узимала не молећи никога и не клањајући се ником.

И као што орлић коме тек изникне перје покушава да лети, док се после многих покушаја не дигне у плаве висине, тако је се и ово сељаче, коме у души беше свест о моћи своје расе одважило да дође у велики град, да ради и мучи се, како би једнога дана могло не само да се одмори на плодовима свога рада, већ да и другима послужи као пример и постrek за рад, да им буде и потпора ако устрема.

To дејше бејаше Милан Ваја, данас велики наш индустријалац и велики Србин.

Бистар и окретан он је убрзо ступио на занат и у њему показао изванредне успехе, али и ако су његови господари били њиме потпуно задовољни, он сам није био задовољан са собом.

Рођени патриота, који више свега воле своју нацију, он је у исто време био хладан посматрач и благодарећи бистрини ума могао је са болом у души ди утврди, да нас странци у послу на коме је био надмашују, да нас надмашују не зато што су паметнији, већ што имају савршеније справе, и модерније методе рада. Док смо се ми са пушком у руци борили за своју слободу и независност, доле су странци могли у миру да развијају своје занате и индустрију па и да науку наведу у службу истих.

„Ништа се животом човеку није отело“, била је пословица коју је стално имао у памети Вапа. Па када странци нису ништа бољи ни паметнији од нас, зашто и ми не бисмо могли радити као и они, и свесан да може све постићи Вапа је оставио Београд и отишао на страну са жељом да од странаца добије упуству како би се у своме послу усавршавао. И то његово странствовање било је низ нових борби, јер странци нису били љубазни према

једном Србину Балканцу, нити су желели, да га у тајне финесе свога посла упуте. Али је Вапа знао да се: „занат очима краде“, а сиромаху човеку и комарац је музика“, па је радећи поред разних стручњака, умео очима да украде занат, умео је, да после сам извежба руку и постане у својој струци не само исто толико добар као и странци већ и бољи, много бољи, јер је као последицу експанзивности и жеље за развијањем своје расе, увек гледао да и оно што су странци сматрали, као савршенство још више усаврши. И као потпуно вичан у своме послу он оставља туђу земљу, где га већ не само цене него и траже, и враћа се у Отаџбину са жељом, да јој у колико му је могуће послужи.

У то време код нас је у штампарској струци ишло све по старом, јер су је водили и њоме управљали стари троми људи, без амбиција, без претензија да у њу ма шта ново унесу, већ само са једном једином жељом, да на миру седе на својим топлим mestima. Разуме се, да су ти управљачи били противници свакога новачења, а нарочито, ако је оно долазило од стране млађих, и Вапа је био врло рјаво примљен у тој средини са којом се ни по идејама ни у методама рада није могао сложити.

Он је радио и чекао своје време, време које је врло споро ишло, и са тугом у срцу посматрао шта се све ради, уверен да се на такав начин који је код нас владао не само неће подићи његов племенити занат, већ да ће се шта више спустити још ниже.

И у једном моменту бола, када је увидео да све на горе иде, он се обраћа тадањем Министру Просвете Андији Ђорђевићу са молбом, да му дà упражњено место фактора Државне Штампарије; обраћа му се, познавајући хаос, који је у њој владао и свесан своје моћи да ће у место хаоса створити у њој ред, — са речима: „Молим Вас, Господин Културно наслеђе Србије

нистре, да ми дозволите да уредим ону ашчиницу што се зове државна штампарија."

Ова молба јединствена по стилу и речнику у цеој нашој државној администрацији до данас, није била наметљиво разметање ни празно фразирање, већ огледало душе Милана Вапе, човека који зна шта хоће да ради, и зна како не урадити оно што хоће. Овој молби његовој нису одмах изашли у сусрет, јер је револтирала због свога тона и Господина Министра и своје особље Државне Штампарије. Али су Милана Вапу ипак кроз неко време морали позвати на место, које је

тражио, морали су велимо, јер способнијег од њега нису имали. Вапа је заузео место али није на њему остао, јер уведене нове методе и нов начин рада он је морао да раскости са оним, које је у послу прегазило време или су били неспособни и да на њихова места постави само способне. Ови су се први чврсто били ухватили за своја места и сва енергија Вапе падала је пред њиховим везама. Зато он оставља за увек државну службу и отпочиње рад за себе.

Он отвара картонажку радионицу, затим је проширује, повећава, стално модернизира, док на крају она не представља јединствено уређење своје врсте.

Радан као ретко ко, имајући за девизу: „*Ради, живи и дај и другом да живи*“, он код себе скупља најбоље снаге, образује млађи нараштај коме је он пример не само у струци већ и у издржљивости.

Али Вапа опет није задовољан собом, он још није постигао све што је желео, а његова је главна жеља тако рећи циљ целокупног његовог рада била, подићи фабрику хартије. Он је у томе гледао једну земаљску потребу, као и извор зараде не само за квалификоване раденике већ и за најсиромашније слојеве нашега народа, који би сировину — крпе — за ту фабрику скупљали. Рат му није дао да ту идеју оствари, али је после рата још са већом енергијом почeo да ради на њеном остврењу и остварио је.

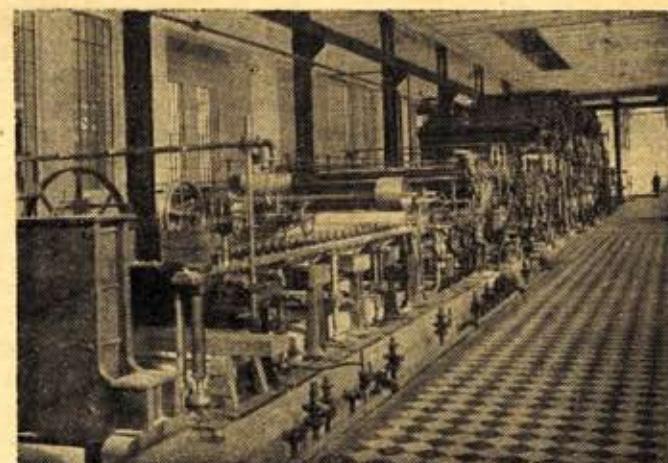
Он је подигав фабрику у Београду, фабрику која је најмодернија у цеој Јужној Европи, а по величини способна да не само подмири сву земаљску

потрошњу, већ и да извози на страну и на тај начин створи нове изворе прихода државној каси.

Али када је фабрика већ била готова, искрле су нове тешкоће за њенога творца. Оскудица кредита са једне стране и отежавање снабдевања сировинама са друге. Нарочито су на ово последње полетели сви могући звани и незнани анационални елементи, да би на тај начин рад осујетили, јер им такав није ишао у рачун. Колико је још душевних мука морао да издржи Вапа, колико непроспаваних ноћи да проведе, док врховна власт није увидела сву корист по наш национални економски живот од стране његовог предузећа, док извоз крпа преко границе није забранила. Са кредитом је већ било лакше, јер Вапа не жељео за себе да ради већ за идеју, улази у ортаклук са државом под условом да јој после своје и своје супруге смрти уступи и свој део.

На тај начин Београд је добио нову тековину са којом се не само он већ и цео Српство може дичити. Фабрика хартије Милана Вапе израдила је свој први лист хартије 10. марта, а 13. марта у присуству Његовог Величанства Краља отпочела је редован рад.

Овај датум нам обележава један догађај, који ће у нашој културној историји остати као пример интелектуалне способности, марљивости и издржљивости нашега народа. План за ово грандиозно предузеће поникло је у глави нашега Шумадинца Милана Вапе, и он га је са својственом бистрином, упорством и марљивошћу нашега народа извео и са самопрекоревањем од идеје створио дело. Колика је тековина то за нашу Земљу види се и из тога, што ће ова фабрика у моменту када буде нужно,

моћи исто онако да ради бездимни барут као што сада меље крпе и прави хартију.

Живот Вапе је живот нашега народа, оличен у једном човеку. Успех се постиже дугом и тешком борбом, и у толико је већи и славнији у колико се више за њега борило.

„Отаџбина“ жели врломе Србину, члану и добротвору Српске Нац. Омладине Вапи успеха у раду и кличе му од свега срца: „Живео!“

ПРОГРАМ ЗА ЈУЖНУ СРБИЈУ

Јужна Србија добила је нарочити значај и важност од како је потписан споразум између нас и Италије у Риму. Тим споразумом ми се, истина, нисмо одреклиничега. О одрицању ту не може уопште бити речи, Али је неоспорно да је решење питања Ријеке показало да ми не можемо истом снагом притискивати на све граничне појасеве подједнако и да је избор учињен у толико, што је званично признато да наше главне силе теже да се усердсреде у Јужној Србији. Другим речима, Јужна Србија долази као најбогатији терен, где ће се и одакле ће се развијати наше енергије. Јачајући Јужну Србију у сваком погледу, ми ћemo ојачати целу земљу; или другаче, наша ће земља бити јака и снажна ако се народне снаге развијају у Јужној Србији. Опет ћemo рећи да споразумом са Италијом није подељено Јадранско Море Италији, нити Јеgeјско нашој држави. Уверени смо да ћemo у скорој будућности отпочети са јачим подизањем лука на Јадранском мору и да ћemo Далмацију и Приморје припојити тешње главном појасу државе, него што је то данас случај.

Најважнији је наш данашњи проблем према томе учинити све што треба да се Југ економски подигне и ојача. Прилике, данас, тамо нису тако црне као што то може да изгледа по обавештењима, која штампа свакодневно сервира о овој земљи качака и комита, ножа и каме, пљачке и злочина, корупције и партизанства. Али је неоспорно, да се осећа једно снажно, и ако спутавано, корачање у напред. Исто је тако несумњиво да би фаворизирање прилика у Јужној Србији дало пуно полета и унело свеж и снажан дух предузимљивости у многим неисцрпним гранама делатности. Кад то кажемо ми не мислимо да се само политички може утицати у правцу нормализирања прилика. Много је прешире данас изићи у сусрет економским потребама Југа.

Прво питање, које је нарочито за Призрен, Дебар, Битољ, Охрид и Стругу важно, јесте у првом реду што скорије уређење трговинских односа између нас и Албаније. Да је било више разумевања за положај у новом граничном склопу држи природом ствари Јужна Србија у нашој земљи, не би се могло десити да Италија буде прва која ће уредити трговину са Албанијом, осигурати себи риболов и каботажу дуж албанске обале и за свој капитал резервисати повластице, које није обичај давати у послератним трговинским уговорима. Неуређени трговински односи између нас и Албаније, као и тешка веза с њом, већ су учинили и изазвали извесно слабљење границе према Албанији, што се несме допустити с обзиром на интересовање које г. Мусолини показује за Балкан преко Албаније. У последње време могло се опазити са слабљењем промета са Албанијом да се многе радне и продуктивне економске сile селе из места, која нису научила да имају тако слаб и лабав промет са Албанијом, у нова места где је промет живљи и где се може радити. У интересу је целе земље не само да се не допусти слабљење елемената, који су у прошlostи били стубови Јужне Србије, већ да се пружи могућност за њихово што живље снажење и развијање. Трговински уговор у првом реду с Албанијом, а потом и с суседном Грчком потребно је што пре заказати. Важности, коју учешће у извозу имају Аустрија и Италија за целу земљу, несме

никако ставити у други ред уређење трговине са Албанијом, Грчком, Турском и Египтом.

Није овде потребно говорити о важности, коју за Јужну Србију и за целу земљу има трговина преко Солуна а не специјално са Грчком. Слободна зона у Солуну и железнички саобраћај са њим од првокласне су важности. Од много веће него што је то влада склона да узме и него што се по њеном досадашњем раду у том правцу може закључити.

Што се тиче унутрашњих проблема Јужне Србије, треба истаћи да је подизање производње и рационалнија обрада земље првенствено на чему треба радити. Поратне прилике, развијање великих поседа и колонизирање донели су промене у пољопривредној производњи. Сељак, ослобођен од велепоседника, бацио се данас на Југу више на производњу зrnaсту хране, а производња културних биљака, као што су мак са опијумом, памук, пиринач и свилене чауре, нешто је опала. То се објашњава неупућеношћу сељака који је скоро добио независност од велепоседника и не може још да се снађе у компликованој калкулацији око рентабилности и извоза културних биљака. Због тога је он данас више склон да производи зrnaсту храну, до чије је цене лакше доћи. Велепоседници су развијали читаве зоне производње културних биљака, али су данашњи ситни пољопривредници прво за своју потрошњу, а затим и за пијацу. Колонисти су узели нове машине и на тај начин су почели да одржавају употребу бољих справа и алата. Много би се у овом правцу могло учинити побољшањем и јачањем кадра економа, уређење кредита за колонисте, подизањем задругарства и другим сличним мерама.

Сточарство, које је раније било врло важна грана привреде Јужне Србије, налази се данас у повољнијој ситуацији него претходних година. Предузимљивост ондашњих привредника може се видети по недавном успостављању веза са Америком у погледу извоза кашкаваља. На томе су радили сами привредници и успели су да пласирају овај сточарски производ на америчку пијацу. Нема сумње да би се много што-шта могло учинити за унапређење сточарства. Захваљујући данашњем царинском режиму, несметан извоз стоке учинио је да се и Јужна Србија интензивније бацила на сточарство, пошто је посао постао рентабилан. Код нас је још увек рентабилније производити и извозити стоку, него ли жито, које данас има релативно ниску цену, и где ми не можемо конкурисати са Америком, у којој је земљишна рента, дакле производни трошкови, мања него што је то случај код нас. У вези са сточарством у Јужној Србији неће бити на одмет поменути досадашњу практику издавања државних паша под закуп крупним капиталистима, који узимају посредничке награде на штету сточара који паше узимају под закуп по скupљу цену од ових посредника.

Према статистици Трговачко-Индустријске Коморе у Скопљу, у току последње четири године Скопље је добило преко три стотине нових трговачких фирм, чији су сопственици мањом из Србије предратних граница, Босне и Хрватске. Данас је веће мешање и долажење у додир Севера са Југом. Можемо као врло похвалну појаву истаћи да су привредници Јужне Србије предњачили у интересовању, које су показивали према великим сајмовима у земљи. Они иду у Словеначку, и долазе до Марибора. С друге стране у Јужну Србију очетали су Хрвати, који траже пијацу за своје пр

изводе. Нове везе Јужне Србије, и неуређена слободна зона, учинили су да је трговина преко Солуна, нарочито увозна опала, премда трговина са Солуна не показује назадовање у поређењу са предратним стањем. Ово мешање и интересовање које се указује Јужној Србији, и које она показује за друге крајеве, треба на сваки начин само помагати и унапређивати.

У индустрији Јужна Србија показала је леп напредак. Од неколико примитивних радионица за израду сапуна, угља, шећерних израда, за прераду вуне и памука, од пар великих млинова у Скопљу, Битољу и Приштини и оних растурених сељачких воденица, Јужна Србија је за последњих десет година учинила велики корак у напред, и данас броји 50 мањих и око 20 великих индустријских предузећа. Капитал већих индустријских предузећа иде до 20 милиона, а обично је пола милиона динара капитал у мањим предузећима. Од индустрије данас Јужна Србија има модерних млинова, стругара, керамичких предузећа, рудника угља и хрома, фабрика картонаже, уља од различитих семена, кожа, сапуна, ликера, обућа, пива, леда и гвоздених израда. Са изузетком неколико већих предузећа ова индустрија ради готово искључиво за домаћу потрошњу и због тога и не осећа у тој мери тежину кризе, која пада на друге крајеве земље. Несумњива је добит имати што јачу индустрију у Јужној Србији, али је исто тако важно створити могућности, новим жељезничким пругама, да се у јачој мери могну искоришћавати многи богати природни извори, до којих се данас још није дошло, пошто се индустрија у главном концентрише ка Скопљу и Косовској Митровици. Није потребно указивати на посредну важност развијања оних врста индустрије, које могу у Јужној Србији напредовати јер имају природних услова за то.

Као што је горе поменуто, проблем саобраћаја, нарочито жељезничког, у Јужној Србији, од специјалне је важности, не само политичке, већ много више и економске. Влада је данас у приличним тешкоћама што из редовних средстава и извора не може да задовољи неке највеће саобраћајне потребе у земљи, али је неопходно да се уради све што треба да се добије потребни капитал за најкорисније инвестиције у саобраћају. У пројекту су неке пруге у Јужној Србији, и код њиховог почињања били су одлучујући моменти стратегијски и политички, који могу да се поклапају са привредним, али који нису увек исти. Интересовање које привредници покајују за нове пруге, од велике је важности и треба му поклонити пуну пажњу.

Најзад, могло би се много учинити на унапређењу стручне наставе у Јужној Србији. Тада проблем није ограничен само на Јужну Србију. Ових дана могли смо читати врло поучну статистику о просветној политици на Југу, где на дванаест пуних гимназија и дванаест ниже, и на један Универзитет, не долази ни једна виша трговачка школа, и ниједна добро организована занатлијска школа. Стручних људи нема доста, а стварање интелектуалнога пролетаријата, који се често троши у политичкој борби, ни мало није до сада користило Јужној Србији.

Поред ових потребних ствари, које би требало проучити, уверени смо да још има много, у којима би се могла доста унапредити и развити Јужна Србија. С обзиром на велику и све јачу важност коју Југ заузима у земљи, неопходно је да се програмски и систематски почне спроводити боља политика, више у складу са потребама Јужне Србије и интересима целе земље.

НАША ЋИРИЛИЦА

Реч у своје време — Српској Омладини.

Међу светле ознаке српскога народа долази одмах после имени Србин његова азбука ћирилица.

Откуд долазимо у прилику да у овом омладинском часопису пишемо сад у ово доба о ћирилици?

Није тешко погодити. Данас је у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца по Уставу равноправна ћирилица и латиница. Устав им је дао поља, да се такмаче у школи, у надлежствима, у јавном животу. И у Народној Скупштини говорили се о њој.

Овде нећемо говорити о том и дубље улазити у питање, кад је постала ћирилица и како се развијала, него више о том, шта нам вреди и како стоји према латиници.

Кад се оделила црква западна од источне, унела је римска католичка вера латиницу међу Словене католичке вере и она се код њих уврежила у школи и на дому. Исто тако, као што је православна црква унела ћирилицу међу Словене православне вере.

Разлика је у том, што је латиница захватила многе разнородне народе у Европи и другим деловима света, а ћирилица је захватила три словенска племена: руско, бугарско и српско племена.

Ове две писменице развијале су се код Словена према приликама у потреби свакога племена.

Латиници је задржала више слова, него што има гласова. Тако се нпр. глас ѡ пише латиницом тројако; dj, gj, dž. Има двоструких слова, као што су ī, nj, dž. Има више слова с тачком, потезом и коврчицом, као што су: i, j, ē, ž, š, č.

Српска ћирилица позајмила је једино ѡ из латинице и тако упростила своју писменицу и свела је да има свега 30 слова за 30 гласова. Латиница се оваким одликама не може похвалити.

Српска ћирилица позајмила је још једну добру особину од латинице. Руски цар Петар Велики дао је старој ћирилици облину и округлину према латинским словима.

Вук Караџић је избацио из ћирилице знаке, који немају гласа и она слова, која су имала по два три знака за један исти глас. Тако ју је усавршио и ставио под правило: *Колико гласова у језику, толико и слова*. Лако му је тада било поставити и прво правописно правило: *Пиши као што говориш, а читај као што је написано*.

Оваку једноставност, лакоћу и при том лепоту нема ни једна писменица, па нема је ни латиница.

Част и свако поштовање латинице, која је захватила скоро цео просвећени свет. Њом су написана и наштампана знаменита књижевна дела просвећенога Запада.

Тако исто нека је част и свако поштовање ћирилице. Њом су написана знаменита дјела Словена.

Ако је за Словене римске вере латиница посвећена, јер се налази у њиховим црквеним књигама, за нас је такође света словенска ћирилица, јер смо је узели из црквених књига.

Зато не може и не сме бити тешко римском католику, да научи ћирилицу. Не сме бити тешко јер је савршена, лако схватљива, наша је словенска и српска.

Прошла су времена Аустро-угарске, кад су сила и власт гониле латиницом ћирилицу. Прошла су, не повратила се.

Сваки ће прави родољуб знати своју дужност. И ако је знао ћирилицу, чуваће је и неговати. А ко је није знао, научиће је пригрлиће је и усвојити.

НАШ САОБРАЋАЈ

Тешкоће жељезничког саобраћаја у средњој Европи.

Жељезнице које су некада припадале Аустро-Угарској, а сада подељене државама наследницама, нису више у оној моћи као што су биле пре рата. Главни узрок је несташница локомотива и вагона, јер није било могућности израдити нове; осим нешто оправити неупотребљивих вагона и локомотива, које су тек после три године стављене у саобраћај. Овој кризи треба додати 1919. и 1920. год. разне немире и тразвице. Општа несташница угља ометала је целокупан саобраћај не само код нас већ у свима државама.

После распада Аустро-Угарске монархије, жељезнички материјал сматрао се заједничким. Уговором о миру расправљено је, да се подели новим државама од стране комисије, састављене од представника свих држава наследница, а под председништвом једног савезничког делегата. Ова комисија конституисала се крајем 1919. године под председништвом Сер Францис Данта директора енглеских жељезница, која је на жалост радила партијално те је чинила задоцнења, нарочито у погледу деобе хрјавог материјала. Делегати нису хтели примити хрјав материјал очекујући да ће добити материјал у исправном стању.

Како се осећала потреба да се саобраћај поправи, то је од стране Врховног Савета у Паризу одређена савезничка комисија са мандатом, да реорганизује транспорт у овим земљама, поглавито на превоз хране и материјала. Почетком 1919. године када је први транспорт са храном послат из Америке и стигао у Трст, због осуства сарадње између Италије и наше Краљевине, Аустрије и Чешке, није се могло евакуисати више од 250 тона брашна дневно за унутрашњост. Савезничка комисија организовала се крајем марта, а десет дана доцније 1000 тона дневно одпровљено је из Трста у разне центре, месец дана доцније, овај транспорт је дотурио 3000 тона дневно. За време десетомесечног функционисања ове комисије одпремљено је у разне центре 500.000 тона разних продуката.

Дакле, ово су примери тачних резултата, направно захваљујући сарадњи ауторитета свих жељезница. Наше Министарство Саобраћаја старало се такође да реорганизује жељезнице у нашој Краљевини. Затварање Ријеке од 18 месеци много је шкодило нашој трговини али 1920. ипак се успело да се стање побољша како у погледу саобраћаја са путницима тако и са робом. Године 1919. (у почетку) имали смо 300 возова дневно на државним жељезницама а доцније се тај број попео на 1000 захваљујући побољшању економских прилика и решењу ријечког питања, тако да је се очекивало, да ће наше жељезнице имати онај исти задатак као и пре рата.

У Румунији на против, жељезничка управа је принуђена да чини апел код страних држава на реорганизовање транспорта. 2000 локомотива и 50.000 вагона које је примила од Мађарске, не само да нису за употребу већ напротив Румунија је принуђена да набави сасвим нове локомотиве не усуђујући се да ове старе оправља.

У Пољској је управа жељезница сада потпуно уређена, и упркос тешкоћама саобраћај се с дана на дан све више поправља.

С обзиром на несташницу материјала угља и т. д. било је врло ризично функционисање жељезничког саобраћаја готово свуда на бившој аустро-угарској

територији. Аустрија је производила врло мало угља а ресто је добијала из рудника у Горњој Шлеској. Мађарска је производила много више, али ипак није могла достићи ту количину која јој је била потребна. Ова оскудица угља тумачи се због велике редукције у саобраћају и због опадања трговине, изузев транспорте од веће важности. Конференција у Паризу се занимала без престанка, како ће и на који начин снабдити централне државе са што већом количином угља из рудника у Шлезији. Било је дакле нужно позвати савезничке државе да се под њиховом контролом подели угља државама којима је потребан, очекујући, да се на тај начин поправи економска ситуација и одржи директна веза са појединим пијацама.

Париски часопис „*Revue générale des chemins de fer*“ констатовао је да је саобраћај са робом у централној Европи био већи са 60 од сто а путнички са 40 од сто него пре рата.

Мих. Брадваревић.

НЕПРИЈАТЕЉИ НА ДЕЛУ

Кријумчарење месинга.

Из Ђевђелије смо добили извештаје, да дуж целе наше границе са Грчком иде огромно кријумчарење месинга и бакра у форми чаурица од пушчаних и чаура од топовских метака.

Читаве банде грчко-жидовских трговаца долазе код нас и праве закључке, па после у близини границе очекују свој „есап“.

У колико је овоме кријумчарењу узрок лабавост наших пограничних и полицијских власти, у толико је крив и ценовник који је Министарство, Војске и Морнарице за скупљене чаурице и чауре прописало.

Ми који смо осетили шта је то бити без муниције, ми који у земљи имамо „Бор“ и у њему првокласни бакар, ни до данас нисмо могли успети да код тога Бора створимо ливнице и ваљаонице бакра и месинга, већ бакар извозимо на страну да га за скопе новце обрађен увеземо и то ако га узмогнемо добити.

Како нам месинг и бакар служе нашој националној одбрани, а он се немилице преко границе пребацује, ми из чисте љубави према овој земљи молимо Господина Министра Војске и Морнарице, да откупне цене за месинг повећа, а у исто време уведе најстрожију контролу над лицима која га скупљају ради кријумчарења.

Право је да они, који за ову земљу раде буду и награђени, а они који су против ње да искусе најстрожије казне.

И.

Против динара.

Данас када се наш динар поправља, када се његова вредност постепено или стално повећава, већ са разних страна почињу да га обарају.

Базирајући на срећенијим унутрашњим и спољним приликама у којима се наша краљевина налази, ослањајући се на природна богатства наше земље, која се све боље искоришћују, наш би динар могао већ сада да достигне много већу вредност од ове коју сада има. Али нагли пораст динара ће био исто тако штетан за поједине наше привредне културне наслеђе Србије

гове, као што је и његов нагли пад био, те зато Министарство Финансија мудро задржава његов нагли скок, а пушта да полако али све више и више расте.

Али док се врховна финансиска управа брине како ће динар пењући се стати на чврсту основу са које би га врло тешко било свалити, дотле се неки елементи труде, да га у његовом порасту зауставе и шта више оборе и са садашње висине.

Међу првима који су се против динара дигли, спада и бечкеречка фабрика шећера, то „национализирано“ гњездо обрезаних пештанаца, који се старају да нам што више даду доказа, колико им је „мила“ наша Отаџбина.

Не гледајући на многе трикове да новац на страну извезу, госе речене фабрике измислили су још један, а тај је да у Польској поруче 500 вагона угља, и да новац за исти даду странцима.

Док наши рудници не могу да продају своју целокупну продукцију, док наше ливнице гвожђа и челика раде са нашим угљем, дотле бечкеречка фабрика шећера не може да ложи своје котлове истим. Она не пита што је страни угаљ скупљи. Она нам не може доказати да таквога по квалитету немамо, па је се ипак дрзнула да га купује. Њен је циљ јасан. Она ће купујући страни угаљ оштетити наше сопственике рудника; штетећи њих оштетеће и рударске раденике, који ће за толико мање имати посла и зараде; домаће жељезнице и бродови такође ће бити оштетећени, јер ће им се превозна растојања смањити на минимум а према томе и добит. Што је још штетније по нас, неколико милиона динара неће остату у земљи, већ ће излазећи преко границе *поећавајши пасиву у нашем трговинском билансу* и на тај начин створити слику наше финансијске нестабилности и немоћи.

Ми, који ову земљу најољењу крвљу наше браће и наших отаца смашрамо за свешићу, ми, који смо готови да се за њу целокупни заложимо и дамо све што можемо па и више од тога, ми се у чуду *штамо: Шта је ово и докле ћемо овако?* Хоће ли се у овој земљи наћи кога да фабрици шећера из Бечкерека забрани овај рушилачки рад. Где је наша индустријска политика? Хоће ли се наћи у њој кога на управи, који њене интересе не жели да штити, — видећемо, а дотле: „*коси бане ка' што си почео, ал' од кише ошкосе причувај!*“

Г. М.

Родољуби распостирите свој часопис „Отаџбину“!

ПРИВРЕДНЕ БЕЛЕШКЕ

Колонисте из Исле, на Косову. — Министарство Аграрне Реформе упутило је недавно једну партију колониста, педесет породица из Истре, на Косово, где ће им се поделити земља, и дати материјал за подизање зграда и ограда.

Улози на штедњу код банака. — Према до сада објављеним билансима банака, улози на штедњу ипак показују повећање у 1923 према 1922 години. Нарочито је ово случај код банака у унутрашњости Србије, где су са села улози почели да пристижу. Код Загребачких банака чини се да улози опадају, зато што су улагачи изузимали улоге из банака да би их пласирали по бољој камати. Међутим се очекује да су многи настрајали са овим пласирањем новца по високој камати, ако је судити по многим споровима. Све то учиниће, несумњиво, да се улози почну опет враћати банкама.

Укидање монопола дувана. — У овој години узели смо за извезени дуван само 20 милиона динара, док смо могли извести дувана за преко милијарду динара. Овогодишња берба дувана изнела је 20 милиона килограма. Управи Монопола, за потрошњу у земљи, потребно је 10 милиони кгр. Према томе остало је да се извезе 10 милиони кгр, са којим Управа незнана шта да ради. По најнижој цени дувана, 100 дин. од 1 кгр., ових 10 милиони кгр. унели би у земљу стране валуте за једну милијарду динара.

Привредни кругови сматрају да би требало укинути монопол дувана и допустити слободну трговину. Кад би она била уведена, наша би годишња производња изнела и двапут више него данас. По данашњој производњи, ако би извоз дувана био слободан, ми би свакога месеца могли унети у земљу око 100 милиона динара. Бугари, чија је производња мања, извезе годишње за милијарду лева дувана.

Монопол дувана штетан је за производијача, јер су откупне цене мале и јер је овај посао скопчан са многим злоупотребама политичке природе и утицаја. Штетан је и за потрошача, зато што је дуван скупљи, нема многих врсти, нити има сталнога дувана једне исте врсте. Штетан је, најзад, и за привреду у опште зато што би од дувана имали више прихода, да га држава није монополисала.

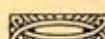
С друге стране, од укидања монопола на дуван, држава би добила веће приходе, него што их данас има.

Потрошња шећера расте. — Према статистичким подацима потрошња шећера у земљи расте за 15 од сто годишње.

Кредит на страни за индустрију. — Централа индустриских корпорација у Београду, води преговоре за закључење једног зајма у износу милион и по фуната стерлинга, са роком од 10 година, с правом отказа за месец дана. Интересна би стопа била 17% прве године (ради покрића трошкова), а затим би се стопа одређивала на бази оне, коју Енглеска Банка (емисиона) наплаћује на стране зајмове. Данас је ова стопа 10 од сто. Примљене су друге понуде за мање суме, Треба подврнти да се и овде јавља, као скоро увек, Беч у улози посредника: преко њега пласирају се страни капитали. Неки директори загребачких банака отишли су ових дана у Лондон у циљу сондирања терена за зајмове за индустрију, и ради уређења питања повећања капитала. Интересантно је да Загребу није право што се индустријски зајм тражи преко Беча. Он би хтео директно из Лондона, премда су добро познате везе Загреба са Бечом, бар у погледу капитала.

Произодња сукна у Пироту. — По подацима, које је прикупило Министарство Трговине и Индустрије, у Пироту је у 1923 израђено за домаће потребе 300.000 аршина сукна.

Пруга Велес—Штип. — Грађење ове пруге, које је у једно време било застало, наставља се сад интензивно на интервенцију посланика, тако да ће пруга бити ускоро готова.

ЗА СРПСТВО СРБИН ЖИВИ И МРЕ.

СЛУЖБЕНИ ДЕО

МИТИНГ СРПСКЕ НАЦИОНАЛНЕ ОМЛАДИНЕ

Главни Одбор С. Н. О. изазван издајничком резолуцијом Радићевих посланика објављеном 2. марта т. г. позвао је све Београђане, без обзира на политичку боју, на велики Народни Збор код Кнежевог Споменика следећим плакатама:

БЕОГРАЂАНИ!

Непријатељи наше Отаџбине, њене славе и јединства хоће да доведу у питање њен опстанак, жељећи, да све наше жртве буду узалудне.

БЕОГРАЂАНИ!

Збијмо се у фаланге без обзира на политичку боју, да мушки и одважно бранимо нашу Домовину.

Докажимо свима да је Српски Народ увек једнодушан у одбрани своје колевке Јужне Србије, коју Радић поклана Александрову ради задовољења своје болесне амбиције.

Краља Милана улицом ка Кнежевом Споменику кличући Краљу и Дому Карађорђевића.

Када је велика поворка С. Н. О. стигла код Кнежевог Споменика било је већ више хиљада Београђана оба пола, који су аплаузом дочекали С. Н. О. громогласно поздрављајући их више пута живели!

Када је акциона секција заузела своја места музика је отсвирила „Боже Правде“. Са балкона треће галерије Народног Позоришта г. Драг. Пантовић потпредседник Главног Одбора С. Н. О. отворио је митинг.

На појаву г. Д. Пантовића у дивној униформи С. Н. О. преко 10.000 грађана аплаудирало је кли-

БЕОГРАЂАНИ и БЕОГРАЂАНКЕ!

Оставите своје домове и сви похитајте на велики протестни

МИТИНГ

у недељу у 10 и по часова код Кнежевог Споменика, да још једаред ставимо до знања Радићу и свима непријатељима, да ову груду земље покривају кости милиона наших сина и да не можемо допустити, да се скрнаве њихови гробови, врећа српски понос, руши наша отаџбина и гаси слава нашег царовања.

НА МИТИНГ БЕОГРАЂАНИ!

Да силено ће гром речемо нашим непријатељима ни стопе даље, јер нашем је стрпљењу крај.

Главни Одбор
Српске Нац. Омладине

Члановима С. Н. О. било је заказано зборно место у Дому Организације Краља Милана 69. у 9 и по часова. Тачно у 10 часова акциона чета са заставом и остали чланови построили су се пред станом Организације и са музицом С. Н. О. кренули су

чући му живео, и живела Српска Национална Омладина, живели чувари наше Отаџбине!

„Браћо рекао је г. Пантовић, ево на овоме месту, за непуних осам месеци ово је трећи пут како се састајемо да бранимо Отаџбину од наших унутрашњих непријатеља, који до 1918 беху наши спољни, да им ставимо до знања, да је ово последња опомена свима нашим непријатељима, да се више нећемо састајати да их опомињемо, већ да ћемо сви као један устati против њих да их јуначки памети научимо како Србин брани Домовину.“

Затим је предложио за Председника Збора сина јуначке Топлице борца из II Гвозденог Пука г. Драгана Бојовића, Председника Главног Одбора С. Н. О., који је уз бурно одобравање и кличање примљен је за Председника митинга.

Г. Бојовић пошто се захвалио на избору, рекао је:

„Длични Београђани, ово је већ други пут што се Културно дамо, да осудимо издајство Радића. На овоме месту веома гдје наслеђе Србије

лине осудили смо га због увреде нашете Краљевском Дому и он од страха кукавички побеже у омињени му Беч, како би што боље нашао своје старе пријатеље, да опет заједнички руше ову државу, коју нису могли срушити од 1914—18.

По налогу Радићевом донели су његови посланици једну издајничку резолуцију, у којој нашу колевку Српства и Душановог царства — Македонију т.ј. Јужну Србију, дају крволовцима Бугарима и пружају издајничку руку разбојнику Тодору Александрову, ономе, који је 1915—16 године под нож ставио 16.000 деце, жена и старица у Топлицама, о чијим зверствима и сада говоре живи сведоци, гробови српске нејачи. Сада га Радић помаже, како би на пролеће, чим гора озелени мучки и разбојнички клао српски живаљ и све оно што српски мисли и осећа.“

Пошто се дотакао и других интрига и сплетака Радићевих г. Бојовић завршава говор са речима:

„Браћо Београђани, док је издајник Радић лутао по Енглеској и код наших пријатеља подло нас клеветао, и испијао чајеве код енглеских баба, ми смо му то могли оправдати; али сада после ове резолуције поручимо, браћо, издајнику Радићу, да нам се више не враћа из Беча. А ми, браћо, сви на окуп да чувамо нашу Краљевину и нашу дличну династију.“

Говор госп. председника Бојовића био је одушевљено поздрављен са узвивима: „Живео Краљ! Доле издајник Радић!“

После Председника г. Бојовића говорио је г. Аца Станојевић, посланик Српске Странке, који вели, да је као борац за ослобођење и уједињење, пролио крв из седам рана. Осуђује издајнички рад Радића, а нарочито онај против српске Македоније и поручује Радићу, да, ако и даље буде нападао и издавао Марков Прилеп и Душаново Скопље, да ће нашићи на кости Српских хероја, које убијају.

Леп и патриотски говор г. Станојевића нашао је на опште одобравање, бурно клицање Н. В. Краљу, Славној Српској Војсци и Срп. Националној Омладини. Доле Радић!

Г. Коста Мајкић, говорио је у име Босне. Сама појава г. Мајкића, на балкону громко је поздрављена. Узбуђен г. Мајкић, изјавио је:

„Син сам српске Босне, оне Босне која је од памтивека била и остаће српска у пркос свим радићевцима, спахиновцима и осталим непријатељима и нема те силе, која ће нас отргнути од миле нам Србије. Босна се од увек поносila својим српским именом, и срећна је сада, што је постала Србијом. Ми смо у Босни и сувише великолушни па зато много и испаштамо, али ћemo сада сваки настраж на српску Босну сложно одбити. Браћа у Хрватској за време Аустрије нису смели ни помислити на какав републиканизам, већ су сви били верни и одани Хабзбуршкој монархији, као слепи робови, а Радић им је био коловођа девајући химне несаре, док су Срби крв лили за слободу и Српство.“

Српска Босна поручује браћи у Шумадији, да се поноси Србиновим именом и да је вазла спремна, да заједно с њима брани нашу државу и слободу Јужне Србије, против свих непријатеља. Зато, браћо Срби на окуп, да бранимо Српство.“

Говор г. Мајкића бурно је поздрављен.

Живела Српска Босна! Живео Краљ!

После Босанца говорио је Далматинац г. Никола Петровић, који оштро замера Београду, што до сада није учинио оно, што је требао учинити као вођа и пијемонт Српства, и што је допустио Радићу да систематски руши нашу државу и завршио је са речима:

„Оно што чине ти проклети црно-жути политичари из Загреба није братска борба за првенство хрватског племена у нашем народу, већ је то нелојана и нечасна борба. Ти народни неваљалици усеђују се да тврде, да Јадранско Море није српско и ако знају, да тамо сваки само српску славу слави и да су милиони сина Србије крв проливали за српско море.“

Говор г. Петровића одушевљено је одобраван Живело српско море!

Затим добија реч г. Драг. Панчовић Шумадинац поздрављен бурно и громко од стране Збора заузима место на балкону, и, у име свих организација Срп. Нац. Омладине и Шумадије вели:

„Браћо, Српски Народ само сложан може бити јак. Само слога може га спасити. Као је у питанју интерес Српског Народа партије више не постоје. Српска Нац. Омладина са својих 185.000

организованих чланова биће увек сложна и спремна, да се бори против свих спољних и унутрашњих непријатеља песниковим речима:

„Чета мала али храбра,
Која неће да утјече,
Већ на двоје да посјече.“

Некакво Радићево „хрватско заступство“ својом резолуцијом од 8. марта вели да Македонију т.ј. Јужну Србију нису ослободили само Срби, већ напори Америке, Велике Британије и Француске.

Оваквим небратским изјавама нисмо се могли надати ни од Радићевца. Зар победа на Куманову, крв на Бакарном Гувну и безброј хиљада костура наших најбољих хероја сејаних веома по долинама, гудурама и планинама Старе Србије, за спас и слободу Србинову, нису довољан доказ наше борбе у одбрани Српског Царства и славе Србинове.

Зар Ретке Букве и Рајчански Рид не научише памети Бугаре како Србин брани своју Дедовину, но сад траже помоћ поборника аустријске царевине и њених побеђених официра, који сада под маском народних представника заједно с Бугарима хоће мучки да се освете Српском Народу, за његове јуначке подвиге и победе од 1912 до 18.

Ми ћemo радо дочекати праве хрватске представнике, да са нама заједно у парламенту сарађују, на консолидовању наше државе, али зато нека нам браћа Хрвати пошаљу своје прве пријатеље, а не дојучерање аустријске официре, који су хрватском народу били исто тако непријатељи као и српском. Довикнући браћи Хрватима дођите да заједнички радимо за добро наше Отаџбине иначе, покушате ли другче, Српска Нац. Омладина поручује Вам, да само преко њених мртвих тела можете рушити нашу Отаџбину.“

Г. Пантовић истакао је прикривену борбу наших непријатеља окупљених око Цанкова и Александрова, и завршио је овим речима:

„Не осуђујемо хрватски народ, већ његове политичаре Позовимо га на заједничку сарадњу у чувању наше државе и Династије за срећу свију нас.

Да живи Краљ Александар Први!
Да живи јуначки Дом Карађорђевића!
Да живи будући цар Србије Петар Први!“

Манифестанти су после ових речи бурно поздравили говорника и гологлави клицали Краљу и Престолонаследнику.

Затим је г. Стеван Ненадовић говорио у име Срба из Војводине износећи, са колико се је невоље и муке Српски Народ борио за своју слободу и чување српског имена и српске традиције у Војводини

„Ми у Војводини били смо најеретнији, када је српска војска дошла да нас ослободи, па и сада ћemo са браћом из Шварцвала раме уз раме бранити нашу Отаџбину од свих непријатеља, а ми их најбоље знамо, јер су нама они за време Франциног краја пили.“

Нема више Војводине, јер то је од увек била Србија па је таква и сада.

Ми једно тело једна душа, ми сви српски мислимо и осећамо и сложни смо у одбрани Јужне Србије одакле је и нас Чарнојевић довео.“

Г. Павле Карапаловановић бивши београдски кмет, стари Београђанин, узео је реч уз одобравање публике и рекао је:

„Београду је Бог досудио, да буде господар ове државе. Верујте, ја као стар човек, који сам превалио 74 годину, стидим се, да говорим о људима, који само човечанско име носе, а нису људи. Стидим се, да говорим о човеку, који није човек него једна права животиљка. Ипак, не очајавајмо ко је створио ову државу моћиће да је и очува. Али нека знају непријатељи нашега државног и народног јединства, ко дагне руку против јединства изгубио је главу! Смрт свима, који устају против Србије.“

Ове мушки и одважне речи седога чика-Павла биле су громко и дуго поздрављене уз бурно клицање.

После њега говорио је г. Милан Степановић свештеник, народни посланик у име Хајдука-Вељкове Крајине.

Г. Степановић, говорио је врло лепо, вешто и смиљено. Његов је говор био пун патриотског жара и при kraju рекао је:

„Радић није никакав мапијак, већ један веома тукав војсковођа на челу армије издајница. Зато одмах треба да се узима најбољи наслеђе Србије

није тражити, да се примени закон заштите државе према свима непријатељима народног и државног јединства."

Његов је говор био бурно поздрављен.

Г. Душан Поповић говорио је, у име равнога Срема, који је увек једнодушан са Београђанима и осталим Србима у одбрани Српства.

Г. Поповић рекао је:

"Сремци нису против доласка Радићевца у Народну Скупштину, али не да руше државу, већ да раде на њеном унапређењу и учвршћивању. Покушају ли друкше — тешко њима."

Говор г. Поповића наишао је на опште одобравање.

Г. Угрен Јоксимовић говорио је у име Македоније, кратко али одлучно.

У име Македоније поздрављам браћу Београђане. Од пронасти Душановог Царства до данас крв смо дали за слободу, рушили непријатеље и срушили их, и свима доказали, да је Македонија колевка Српства па ћемо и Тодору Александрову то доказати ако не друкше а оно бомбама."

Ове су речи Београђани силно одобравали кличући:

"Живела Српска Македонија!

"Живела наша Деловица!"

Последњи говорник био је г. М. Станисављевић стари четник у име српских четника, мушки и четнички рекао:

"Сваком брату — брат смо, па и браћи Хрватима препоручујемо, ако желите братски да радите, за добро отаџбине, чекамо вас раширених руку, ако ли пак сањате о уображеној великој Хрватској и желите међе да постављате, ја вам као стари четник од 1912 године, а сада шеф акционих чета Српске Наше Омладине поручујем, припашице сабље, ошрафите бомбе, укрстите реденике, каму у зубе па да границе постављамо, јер ми смо научили да само костима међе бележимо."

Ово су биле бачене варнице у ражљућене и наелектрисане присутне који су дugo и громко аплаудирали говорнику.

Пошто је листа говорника била завршена, то је госп. Бојовић председник Збора предложио да саслушају резолуцију, коју ће прочитати; Пантовић, и ако се слажу одobre је и уpute Краљевској Влади.

Г. Пантовић наглашавајући све значајније моменте прочитao је следећу резолуцију:

"Грађани Београда, без обзира на политичке странке, сакупљени иницијативом Главног Одбора Српске Националне Омладине, на великим Народном Збору код Књежевог Стаменика, да би својим једнодушним проглаштавањем одбили издајничке оштуже и намере, које је отворила резолуција донета 2 марта т.г. на склопу радићевих посланика у Загребу, сложили су се једногласно, по саслушању говорника, да учине ову изјаву у име Српске Националне Омладине и Београђана:

Да је Стара Србија или јужна Србија, била и остаће колевка Српског Народа и Српске Државе. И да је ова посвојбина по етнографији, по језику и по осећајима саставни део Српских Земаља и наше Краљевине.

Да никакви покушаји, ни са српане ни у земљи, не могу отргнути са Србије и Краљевине, ову нашу славну дедовину, коју је Србија у три очајна рата; ослободила од Турака, одбранила од Бугара и учврстила као своју земљу.

Осуђује се најодлучније издајнички покушај радићевих посланика, који не служе своме народу и нашој браћи Хрватима, кад су се дрзнули, да у

шишању Старе Србије примију разбојничким Бугарима и нашим непријатељима у помоћ.

Протештију ју што Краљевска Влада, још увек има много миролубивости према овим издајницима нашег браћства и државе, и дозвољава им, да не-кажњено руше нашу државу, врећајући Српско име и понос и омаловажавају нашу славну Династију Карађорђевића, за коју су везане наше патиње, слава и јединство наше Отаџбине.

Најенергичније праће од Краљевске Владе, да на издајнике примене закон о заштити државе, и не дозволи, да цео Српски народ и поборници народног јединства сами праће санкцију, у оборани наше, крвљу стечене слободе, у којој није учествовао Радић и компанија му.

Стављају до знања свима нашим непријатељима, да само преко мртвих тела Српске Националне Омладине и Београђана могу рушити ову државу, продаваши нашу Дедовину и врећаши јунаку нашу Династију."

Живело Државно Народно Јединство!

Живео наш јунаки Краљ Александар I!

Живео цео Краљевски Дом.

Живела Српска Национална Омладина!

Ова је резолуција уз бурно одобравање једногласно примљена.

Затим је г. Бојовић замолио све присутне, да се у реду и миру разиђу својим домовима, како то доликује свесним родољубима.

Чланови С. Н. О. са акционом четом и музиком постројили су се, и, уз пратњу великог броја грађана, Пленкареовом, Дечанском и Милоша Великог улицом вратили се Дому Организације С.Н.О.

Пред Домом Организације, г. Пантовић се захвалио свима присутним на једнодушиности, и распустио акциону секцију и остale чланове са

Здраво!

Ми смо тачно и објективно описали цео овај велики Народни Збор, како би сви наши пријатељи и чланови по унутрашњости били објективно обавештени, пошто је један део престоничке штампе тенденциозно неверно донео извештај о тобожњем неуспеху овог великог Народног Збора.

У место одговора доносимо фотографију митинга, која ће све то најбоље демантовати, и ако се јасно из исте види, да је само пола једне заставе снимљено и центар групе без првог дела и говорника.

Главни Одбор сматра за своју дужност, да се захвали непристрасним Београдским листовима, који су тачно донели извештај а нарочито „Времену“ „Подне“ и „Балкану“.

Из унутрашњости Главни Одбор добио је више поздравних телеграма које, услед техничке немогућности, неможемо све објавити, те објављујемо само следеће:

Београдија. — У данашњем узрјајном времену, када су потребне уједињене снаге целог Српског Народа, када је свака хала и врана у овој слободној држави дигла своју мрачну главу, да ову нашу тековину уништи, ми чланови С. Н. О. у Ђевђелији, искрено Вам се придржујемо, осуђујући њихов разоран рад и молимо, да у име наше радите. Председник Коста Аранђеловић.

Босанска Дубица. — Српска Национална Омладина „Хајдук Пешић“ приклучује се резолуцији великог Народног Збора одржаног 9 марта 1924 године у Београду.

Управа.

ИЗ ЈУЖНЕ СРБИЈЕ.

УПРАВА Српске Националне Омладине „Стефан Недић“ са својом заставом.
У средини председник г. Др. Богољуб С. Курандић.

Међу првим нашим организацијама у Јужној Србији основана је крајем јула Срп. Нац. Омладина у Битољу и узела за свој назив име нашег славног комитског војводе Стевана Недића, кога су бугарске разбојничке банде мучки убили августа месеца прошле године.

Енергични и предузимљиви председник г. Др. Курандић образовао је јаку и дисциплиновану акциону чету, која уз сарадњу власти неуморно ради у одбрани нашег народа од разбојничких банди Цанкова и Тодора Александрова.

После двомесечног рада успели су, да очисте цео овај крај од бугарских разбојника, пронађу им стазе, богазе и јатаке.

Главни Одбор износи њихов рад примера ради и поручује:

Само напред за Краља и Отаџбину!
Смрт непријатељима!

Свима организацијама С. Н. О.

„Отаџбина“ је почела доносити слике обласних, среских и месних управа са описом истих. Зато је потребно да се управе што пре сликају, по могућству у униформи С. Н. О. и исте нам са описом доставе.

Тако исто потребно је снимати и наше зборове, које би снимке уз извештај доносили.

ИЗ СРПСКОГ БАНАТА

Ковин, 12. марта.

Српска Национална Омладина „Кара Ђорђе“ у Ковину, приредила је на покладе, 9. марта, своју забаву. Чланови Омладине изводили су са највећим успехом позоришни комад „Хајдуци“. Сала је била препуна публике. Поред српске интелигенције могли смо ту приметити и многе Немце и Румуне. После поздравног говора Брата Ђоке Стевановића, шефа железничке станице, који се укратко и одабраним речима заблагодарио гостима на лепом одзиву, и завршио свој поздрав ускликом: „Да живи Краљ, Краљица и Престолонаследник“, прешло се на извођење програма.

Г. Радовановић члан Повлашћеног Државног Позоришта Тимочке Територије, рецитовао је веома лепо и успешно „Ah, Србијо, Мајко“. Затим је члан

Омладине Предић декламовао веома успело своју композицију „О љатњама Српскога Народа“, после чега се прешло на извођење позоришног комада. Свих пет чинова извођени су онако, како се од наших вредних и честитих омладинаца могло најбоље очекивати. На свршетку петог чина одобравању присутних гостију није било краја. Нарочито се могло приметити живо одобравање од стране наших суграђана Немаца и Румуна, који су у „Хајдуцима“ имали прилику да донекле уоче душу и карактер Србинов и робовање у коме је Српски Народ чамио пет стотина година.

Програм је почeo у 8 и по часова а био је завршен у 11 и по часова у вече, после чега је почела игранка, и весеље је трајало до 4 часа ујутру.

Благодаримо свој браћи и супружницима, који

Културно
наслеђе
Србије

С. Н. Омладини указаше част својом посетом, а нарочито благодаримо племенитим дароватељима добровољних прилога.

Благодаримо од срца Управи Повлашћеног Државног Позоришта Тимочки Територије, које врши своју културну мисију у нашем месту, што је била предсређљива и омогућила је великим броју наших синова и кћери да посете забаву С. Н. О.

Српски Банат се полако напаја чашом Српских Идеала!

Борба је, до душе, тешка и велика, јер културни тиранин својим системом модернога ропства умео је подмукло да убије душу националну и понос српска. Али С. Н. О. већ данас вије високо своју заставу и зида у Банату српски бедем. А овај бедем је једини и кадар да очува нашу отаџбину на овој страни државне границе.

Братско Поздравље!

Ђ. О.

ОПАМЕЋЕН ОРЈУНАШ

Главни Одбор надао се, да ће југовинаши а нарочито орјуна радити свим силама да омету ову велику народну манифестацију и изазову неред, да би доцније доказали да и Београд није Српски.

Орјунаши су били добили наређење, да у приличном броју дођу, скупе се у једну групу, праве упадице и створе метеж и тако ликују са њиховом идејом.

У почетку говора г. Бојовића, један је орјунаш довикнуо: „Живео Радић“

Група која се ту налазила хтела га је удаљити са збора или када је овај обезумљени орјунаш извадио и револвер, онда су штапови присутних и чланови С. Н. О. пукли о главу и леђа овог југовинаша.

Револвер му је испао из руке и раздражени националисти тукли су га и даље и хтели линчовати, што би и било, да нису притрчали жандарми, опколили целиу групу, која га је тукла и тешком муком овог крвавог орјунаша спасли.

У полицији се сазнало, да се тај орјунаш зове Урош Ђелић несрврши правник, писарчић у адвокатској канцеларији, родом, на жалост из Црне Горе.

Тако су националисти на великим народним збору опаметили овог борбеног орјунаша и показали му, да у престоници Србије нема места југовинашама.

Морамо приметити, да су остали орјунаши, који су са њим дошли да заједно праве неред, кад су осетили моћ Српског патриотизма кукавички напустили свога друга и нису се усудили узети га ни речима у заштиту.

Од великог броја Црногорца добили смо писма, у којима га се одричу, и веле, да он није достојан син храбре и јуначке српске Црне Горе.

Тако ће проћи сваки онај ко мисли и хоће да појуговини српски Београд

СРДИТА НЕМОЋ

„Правда“ у своме броју од 17. ов. м. у чланку „Саобраћајна школа“ на један веома оригиналан начин напала је секретара г. Мих. Браљваревића

називајући га партизаном, зато што је вели натерао ђаке да се претплате на наш лист „Отаџбина“.

Тенденција овог чланска, без сумње је та, да се спречи ширење нашег листа у Жељезничкој Школи затим да се личност г. Браљваревића као старешине школе представи код ученика као партизанска.

Ево у чему је ствар: г. Браљваревић је наш сарадник и као такав није у вољи његовим политичким противницима, који гледају да га се курталишу не бирајући средства. У пркос свему томе, *ми се радујемо што су жељезничари данас најревноснији чланови наше организације и претпоставиши нашега листа.*

Претплату на наш лист код ђака Жељезничке Школе није вршио г. Браљваревић већ сами ђаци међу собом, као млади Срби и патриоте.

Уредништво

НАРЕДБЕ ГЛАВНОГ ОДБОРА

Отаџбина. По члану 46. наших правила све организације морају примати наш лист а сви имућнији чланови дужни су да се на њему претпоставише и даље га раширују.

У пропаганди око појуљарисања листа треба ангажовати све чланове, све родољубе, наше пријатеље и симпатизере наше организације, како би се лист што боље учврстио и осигурао себи у будућем већи успех.

Наши ће листи доносити из свих правца друштвеног живота оно што је најпотребније и најважније, тако да ће постати неопходна појреба свакога појединца.

Пошто ће „Отаџбина“ првенствено радити око подизања националне свести, сваки добар и честити Србин треба да буле претпоставник. Тим ће у њему мах донети и себи користи а и поштومо издржавање „Отаџбине“, јер ми немамо никакве друге субвенције до здравог и свесног осећања дужносности наших чланова.

***

Акционе секције. — Акционе секције, као извршни орган месних одбора треба да се распоређају од осталих чланова. Зато је Г. Одбор одлучио, да свима члановима акционе секције дозволи измену униформе у толико што ће од сада на каци (шајкачи) носити перјаницу.

Перјаница не сме бити сувише луга, него иста онаква, каква је била соколска, бела и учвршћена у унутрашњости шајкаче. Упозоравају се сви шефови секција, да реорганизују акционе чете (гвоздене чете), како би увек могли својом листицом предњачиши осталим организацијама.

***

Наредба Г. Одбора од 11-XII-1923 год. о прикупљању по пети – 5 – динара од сваког члана по власнице.

Организације које су новац прикупиле, да га поврате члановима.

***

Значке. — Сви чланови организација при упису морају купити значку С. Н. О., која стаје 20 динара. При шиљању новца Културно за значке све месне, српске и обласне управе наслеђе Србије

задржаће по 3 динара од сваке значке за потребе својих организација а Главном Одбору доставити само по 17 динара.

Сиромашнијим члановима, купиће значке месна организација.

Ова се наредба има извршити најдаље до 1. маја. Ко не купи значку губи право на чланство у организацији.

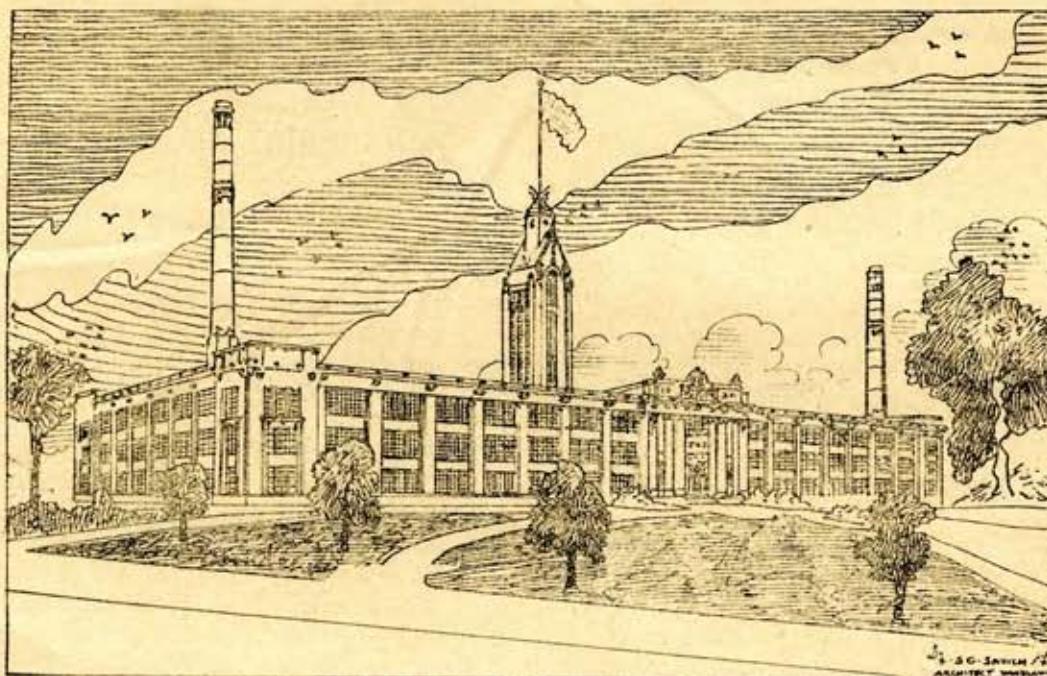
МЕСНИ И ОБЛАСНИ ОДБОР

Срп. Нац. Омладина „Петар Велики“ Београд. Месни и Обласни Одбор С. Н. О. „Петар Велики“ у Београду, одржаће редовни годишњи збор, б априла т. г. у 5 часова по подне у просторијама организације, Краља Милана 69. са овим дневним редом:

- 1.) Извештај Одбора о своме раду у прошлој години.
- 2.) Избор нове Управе.
- 3.) Питања и предлози.

Право гласа и присуствовања на збору имају само чланови, који су уплатили свој члански улог за 1924. год.

ПОДИЗАЊЕ НАШЕ ИНДУСТРИЈЕ

Горњи клише представља нацрт фабрике једног великог акционарског друштва са капиталом од милион долара, које се сад оснива у Америци од стране наших прекоокеанских суграђана. Задатак овог грандиозног предузећа јесте да подигне једну велику фабрику у нашој земљи за израду пољопривредних справа, и да у великоме стилу развије делатност на подизању наше пољопривреде, индустрије и грађевинарства.

Председник тога друштва архитекта г. Стева

Савић бави се у Београду од дужег времена у сврси да издејствује потребна одобрења, како би се ово предузеће могло што пре остварити.

Најугледнији наши политичари свих странака прихватили су свесрдно ову корисну идеју, и обећали своје пуно ангажовање да се она што пре оствари.

Било би излишно наглашавати, од коликог ће значаја и утицаја оснивање овога предузећа бити за развој наше младе индустрије и пољопривреде.

Нашим читаоцима.

Уредништво апелује на све своје пријатеље, а нарочито чланове С. Н. О. да потпомогну активно распоређивање „Отаџбине“, и да својим прилозима обогате њену садржину.

Уредништво ће све боље књижевне радове према могућности хонорисати.

Ревизори, књижари, ћаци разних школа, који би желели примити се продаје и поверилиштва, нека се обрате са својим понудама администрацији „Отаџбине“. Уредништво је одредило проценат 20% — т.ј. ко купи пет бројева добија шести бесплатно.

Претплату, рукописе и све остало слати на администрацију „Отаџбине“, Београд, Краља Милана 69.

